

RAPPORT

Gebiedsdossier grondwaterwinning Assen-West

Actualisatie 2018

Klant: Provincie Drenthe

Referentie: WATBG2180R005F01WM

Status: 0.1/Finale versie

Datum: 15 februari 2019

HASKONINGDHV NEDERLAND B.V.

Chopinlaan 12
9722 KE GRONINGEN
Water

Trade register number: 56515154

+31 88 348 53 00 **T**
info@rhdhv.com **E**
royalhaskoningdhv.com **W**

Titel document: Gebiedsdossier grondwaterwinning Assen-West

Ondertitel: Gebiedsdossier Assen-West
Referentie: WATBG2180R005F01WM
Status: 0.1/Finale versie
Datum: 15 februari 2019
Projectnaam: Actualisatie Actualisatie gebiedsdossiers grondwaterwinningen Drenthe
Projectnummer: BG2180
Auteur(s): Alma de Vries, Carolien Steinweg, Andries Krikken, Anna-Lotta Holsteijn

Opgesteld door: Alma de Vries

Gecontroleerd door: Carolien Steinweg

Datum/Initialen: 15 februari 2019

Goedgekeurd door: Marco de Kraker

Datum/Initialen: 15 februari 2019

Classificatie

Projectgerelateerd

Disclaimer

No part of these specifications/printed matter may be reproduced and/or published by print, photocopy, microfilm or by any other means, without the prior written permission of HaskoningDHV Nederland B.V.; nor may they be used, without such permission, for any purposes other than that for which they were produced. HaskoningDHV Nederland B.V. accepts no responsibility or liability for these specifications/printed matter to any party other than the persons by whom it was commissioned and as concluded under that Appointment. The integrated QHSE management system of HaskoningDHV Nederland B.V. has been certified in accordance with ISO 9001:2015, ISO 14001:2015 and OHSAS 18001:2007.

Inhoud

1	Inleiding	1
1.1	Achtergrond en doel	1
1.2	Status, scope en reikwijdte gebiedsdossier	1
1.3	Betrokken partijen en draagvlak	2
1.4	Leeswijzer	3
2	Kenmerken winning	4
2.1	Locatie en diepte grondwaterwinning	4
2.2	Voorzieningsgebied	5
2.3	Winhoeveelheden	5
2.4	Historie winning	5
3	Bescherming winning	7
3.1	Wet- en regelgeving	7
3.2	Uitwerking grondwaterbescherming provincie Drenthe	7
3.2.1	Rol van ruimtelijke ordening	8
3.2.2	Regelgeving	8
3.3	Maatregelen op grond van de Kaderrichtlijn Water	9
3.4	Relevante vergunningvoorschriften winning	10
4	Beschrijving omgeving en watersysteem	11
4.1	Intrekgebied en beschermingszones	11
4.2	Geohydrologie	12
4.3	Bodem	14
4.4	Kwetsbaarheid	15
4.4.1	Hydrologische kwetsbaarheid	15
4.4.2	Hydrochemische kwetsbaarheid	16
4.5	Wateraanvoer	17
5	Water: kwaliteit en kwantiteit	18
5.1	Monitoring waterkwaliteit WMD	18
5.2	Typering ruwwaterkwaliteit (onttrokken grondwater)	19
5.3	Typering grondwaterkwaliteit in het grondwaterbeschermingsgebied en de 100-jaarszone	19
5.4	Waterbehandeling	21
5.5	Waterkwantiteit	21

6	Ruimtegebruik intrekgebied, risico's en relevante ontwikkelingen	22
6.1	Landgebruik	22
6.2	Ondergrondgebruik	22
6.3	Emissiebronnen	24
6.3.1	Diffuse bronnen	24
6.3.2	Lijnbronnen	25
6.3.3	Puntbronnen	29
6.4	Relevante ontwikkelingen	31
6.5	Samenvatting risico's vanuit ruimtelijke functies	31
7	Restopgave voor de winning	32
7.1	Inleiding	32
7.2	Doelstelling gebiedsdossier	32
7.3	Problemen en risico's in beeld	33
7.3.1	Waterkwaliteit en waterkwantiteit	33
7.3.2	Risicoanalyse ruimtelijke functies / ontwikkelingen	34
7.4	Oorzaken in beeld	35
7.5	Restopgave	36
8	Definities	40
9	Referenties	44

Bijlagen

1. Landelijke en regionale studies waterkwaliteit

1 Inleiding

1.1 Achtergrond en doel

Voor iedere grondwaterwinning stelt provincie Drenthe een gebiedsdossier op. Doelstelling van een gebiedsdossier is de duurzame veiligstelling van de grondstof voor de openbare drinkwatervoorziening: grondwater of oppervlaktewater. Gebiedsdossiers worden opgesteld in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Dit gebiedsdossier gaat over het grondwater bij grondwaterwinning Assen-West.

Het opstellen van de gebiedsdossiers gebeurt in een gezamenlijk proces met belanghebbenden (gemeenten, waterschappen en waterbedrijven). Daarbij worden de problemen, risico's en (rest-)opgaven voor grondwaterwinningen in beeld gebracht die een duurzame veiligstelling van de grondwaterwinning mogelijk in de weg staan. Het gebiedsdossier biedt hiermee inzicht in de mate waarin doelen (nog) niet worden gehaald (problemen), of mogelijk niet worden gehaald (risico's), en daarmee in de (rest)opgave waar partijen zich voor gesteld zien om de winning duurzaam veilig te stellen.

Gebiedsdossiers vormen de basis voor afspraken over te nemen maatregelen. De maatregelen komen in een uitvoeringsprogramma te staan (dit uitvoeringsprogramma maakt geen onderdeel uit van de gebiedsdossiers zelf). Gebiedsdossiers dragen daarmee bij aan de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening conform artikel 2 van de Drinkwaterwet (<http://wetten.overheid.nl/BWBR0026338/2015-07-01>). Tevens vormt het gebiedsdossier een instrument om de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water voor drinkwaterbronnen (artikel 7 KRW: <https://www.helpdeskwater.nl/onderwerpen/wetgeving-beleid/kaderrichtlijn-water/publicaties-krw/officialenstukken/@177040/richtlijn-2000-60-eg/>) te realiseren en worden ze in dit verband gebruikt voor de stroomgebiedsbeheerplannen. De KRW beoogt immers geen achteruitgang van de waterkwaliteit en verbetering op termijn, waardoor de inspanning die nodig is om het water te zuiveren, vermindert.

Duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening

Duurzaam schoon drinkwater is een gezamenlijke zorg! De zorg voor de bescherming van het grondwater als bron voor drinkwater is verankerd in wet- en regelgeving waarbij elke overheid van lokaal tot nationaal verantwoordelijkheden heeft. Deze zorgplicht is onder meer verankerd in de Drinkwaterwet, het Drinkwaterbesluit en de Wet milieubeheer (art.1.2). In de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) is gesteld dat "achteruitgang van de kwaliteit van het grondwaterlichaam voorkomen moet worden". Op provinciaal niveau is veel geregeld in de provinciale Omgevingsvisie en –verordening.

1.2 Status, scope en reikwijdte gebiedsdossier

In deze paragraaf is op basis van het Protocol gebiedsdossiers voor drinkwaterwinningen (vastgesteld op 14 december 2016) een overzicht gegeven van de status, scope en reikwijdte van het gebiedsdossier specifiek voor drinkwaterwinningen.

Een gebiedsdossier voor elke drinkwaterwinning

Voor elke winning voor de openbare drinkwatervoorziening wordt een gebiedsdossier en bijbehorend uitvoeringsprogramma opgesteld, en actueel gehouden in een cyclisch planproces. In 2011 is voor alle drinkwaterwinningen in de provincie Drenthe voor de eerste keer een gebiedsdossier opgesteld. De provincie actualiseert de gebiedsdossiers elke zes jaar. Daarom is in 2018 gewerkt aan het actualiseren van de gebiedsdossiers.

Duurzame veiligstelling van de grondwaterwinning

Doelstelling van een gebiedsdossier is de duurzame veiligstelling van de grondwaterwinning. Hiervan is sprake als voldaan wordt aan de gestelde KRW-doelen voor grondwaterwinningen (artikel 7 KRW) en de drinkwatervoorziening geen gevaar loopt vanwege kwantitatieve problemen.

Scope gebiedsdossier voor grondwaterwinningen

Bij gebiedsdossiers voor grondwaterwinningen gaat het erom dat in een voldoende ruim gebied om de winning heen mogelijke risico's voor de winning in beeld komen, inclusief de ondergrond voor zover deze invloed kan hebben op de winning. Gebiedsdossiers hebben volgens het protocol ten minste betrekking op het grondwaterbeschermingsgebied. Het gebiedsdossier kan ook betrekking hebben op een groter deel van het intrekgebied van de betreffende winning. De omvang van het gebied waar dat nodig en zinvol is kan per winning en per risico verschillen, en is ter beoordeling van het bevoegd gezag (de provincie Drenthe). Het bevoegd gezag heeft voor het gebiedsdossier Assen-West geoordeeld dat dit gebiedsdossier betrekking moet hebben op het grondwaterbeschermingsgebied en de 100-jaarszone. Deze 2 gebieden samen vormen het onderzoeksgebied.

Daarnaast is gekeken naar de invloed van infiltratie van oppervlaktewater in het grondwaterbeschermingsgebied in samenhang met wateraanvoer. Hiervoor is in samenspraak met het waterschap de eventuele wateraanvoersituatie globaal in beeld gebracht waarbij de herkomst van het aanvoerwater (van buiten het grondwaterbeschermingsgebied en de 100-jaarszone) is bepaald.

Reikwijdte

In lijn met de landelijke afspraken gebiedsdossiers richten de gebiedsdossiers zich op de beschikbaarheid van bronnen en de bescherming daarvan tegen verontreinigingen. Ten aanzien van het aspect kwantitatieve veiligstelling van de bronnen richt het gebiedsdossier zich voor een groot deel ook op risico's voor verontreinigingen. Dat is omdat de beschikbare hoeveelheid grondwater sterk afhankelijk is van de kwaliteit van het grondwater. Met betrekking tot mogelijke risico's voor de kwaliteit worden ook ontwikkelingen in de ondergrond meegenomen.

Het gebiedsdossier is gericht op doelstellingen die uiterlijk 2027 moeten zijn gerealiseerd. Risico's van klimaatverandering worden daarom niet betrokken, omdat deze de tijdshorizon van het gebiedsdossier overschrijdt. De effecten van klimaatverandering in Nederland lopen over een langere termijn. Problemen en maatregelen komen om die reden in andere kaders aan de orde (Deltaprogramma Zoetwater). Strategische grondwatervoorraden maken eveneens geen onderdeel uit van de gebiedsdossiers, omdat de dossiers zich thans richten op de bescherming van bestaande grondwaterwinningen.

Gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's

Het gebiedsdossier bevat feitelijke informatie over het beschouwde gebied waarmee de problemen en risico's voor de grondwaterwinning zo volledig mogelijk in beeld komen. Op basis van de gebiedsdossiers worden uitvoeringsprogramma's opgesteld die afspraken bevatten over welke maatregelen door welke belanghebbende worden uitgevoerd om de problemen en risico's aan te pakken dan wel te ondervangen en daarmee de grondwaterwinning duurzaam veilig te stellen. Het uitvoeringsprogramma zal bestuurlijk worden bekrachtigd.

1.3 Betrokken partijen en draagvlak

Het opstellen van de gebiedsdossiers gebeurt in opdracht van de provincie Drenthe. De provincie heeft de rol van regiehouder. De provincie heeft opdracht gegeven aan Royal HaskoningDHV om de dossiers samen met belanghebbenden en gebiedspartijen (gemeenten, waterleidingbedrijven, waterschappen, terreinbeheerders, etc.) op te stellen.

Gebiedsdossiers zijn niet alleen een inhoudelijk maar ook een procesmatig instrument om de grondwaterwinningen duurzaam veilig te stellen. De essentie van het procesmatige instrument is uiteindelijk draagvlak creëren voor de noodzaak van eventuele maatregelen en om afspraken te kunnen maken over het realiseren en eventueel financieren van maatregelen.

Het zorgvuldig betrekken van alle betrokken partijen is van groot belang voor het creëren van een gezamenlijk inzicht in de factoren die van belang zijn voor de kwaliteit van de grondwaterwinning en voor het creëren van draagvlak voor maatregelen. Deze betrokkenheid verhoogt tevens de kwaliteit van de aangeleverde informatie.

Per productielocatie voor drinkwater wordt in principe één gebiedsdossier opgesteld. De gebiedspartijen, zoals gemeenten, waterschappen en provincie, leveren informatie aan om de dossiers te vullen. Een belangrijke rol is weggelegd voor Waterbedrijf Groningen. Zij is primair verantwoordelijk voor het leveren van betrouwbaar drinkwater. Waterbedrijf Groningen beschikt over een grote hoeveelheid kennis over de grondwaterwinning en het gebied en levert een groot deel van de informatie aan.

1.4 Leeswijzer

De hoofdstukindeling in dit gebiedsdossier is conform het Protocol gebiedsdossiers voor drinkwaterwinningen. Hoofdstuk 2 geeft een beschrijving van de kenmerken van de winning. Hoofdstuk 3 beschrijft de bescherming van de winning aan hand van het beschermingsbeleid. Hoofdstuk 4 beschrijft het intrekgebied en grondwaterbeschermingsgebied samen met de werking van het watersysteem en de opbouw van de ondergrond. Hoofdstuk 5 geeft een beschrijving van de waterkwaliteit en -kwantiteit. Hoofdstuk 6 gaat in op het ruimtegebruik (met bijbehorende risico's) en de ontwikkelingen in het grondwaterbeschermingsgebied. In hoofdstuk 7 ten slotte komt de (rest)opgave voor de winning in beeld. Dit wordt gedaan door voorgaande feitelijke informatie (van hoofdstuk 2 tot en met 6) te analyseren en met elkaar in verband te brengen (waterkwaliteit, waterkwantiteit, risico's ruimtegebruik en ontwikkelingen). De restopgave wordt vervolgens bepaald door het volgende in beeld te brengen:

- De mate waarin doelen (nog) niet worden gehaald (problemen) dan wel mogelijk niet worden gehaald (risico's).
- Oorzaken die ten grondslag liggen aan de gesignaleerde problemen en risico's op basis van een nadere analyse.
- Mate waarin reeds maatregelen zijn genomen om de gesignaleerde problemen en risico's aan te pakken c.q. af te dekken.

Deze (rest)opgave vormt de basis voor het maken van afspraken over te nemen (aanvullende) maatregelen in het aankomende uitvoeringsprogramma.

2 Kenmerken winning

2.1 Locatie en diepte grondwaterwinning

Het grondwaterbeschermingsgebied van Assen-West ligt ten westen van de plaats langs de A28. De waterwinning ligt op het terrein van de Drentsche Golf & Country Club. De winning Assen-west is een strategisch gereserveerd wingebied en daarmee niet operationeel. Er is 1 pompput aanwezig binnen het waterwingebied. Deze is gebruikt voor het geohydrologisch onderzoek. De pompput is niet aangesloten. Het maaiveld bevindt zich op een niveau van circa 12 m+NAP.

In figuur 2-1 is de ligging van het waterwingebied, het grondwaterbeschermingsgebied en het onderzoeksgebied weergegeven. Het onderzoeksgebied is de 100-jaarszone van het intrekgebied van de winning. Het grondwaterbeschermingsgebied van de Assen-West ligt volledig in de provincie Drenthe.

Figuur 2-1 Ligging waterwingebied en grondwaterbeschermingsgebied grondwaterwinning

2.2 Voorzieningsgebied

Het voorzieningsgebied is weergegeven in figuur 2-2. De grondwaterwinning Assen-West is niet operationeel (een strategische reservering).

Figuur 2-2 Totaaloverzicht van het voorzieningsgebied van de WMD in de provincie Drenthe

2.3 Winhoeveelheden

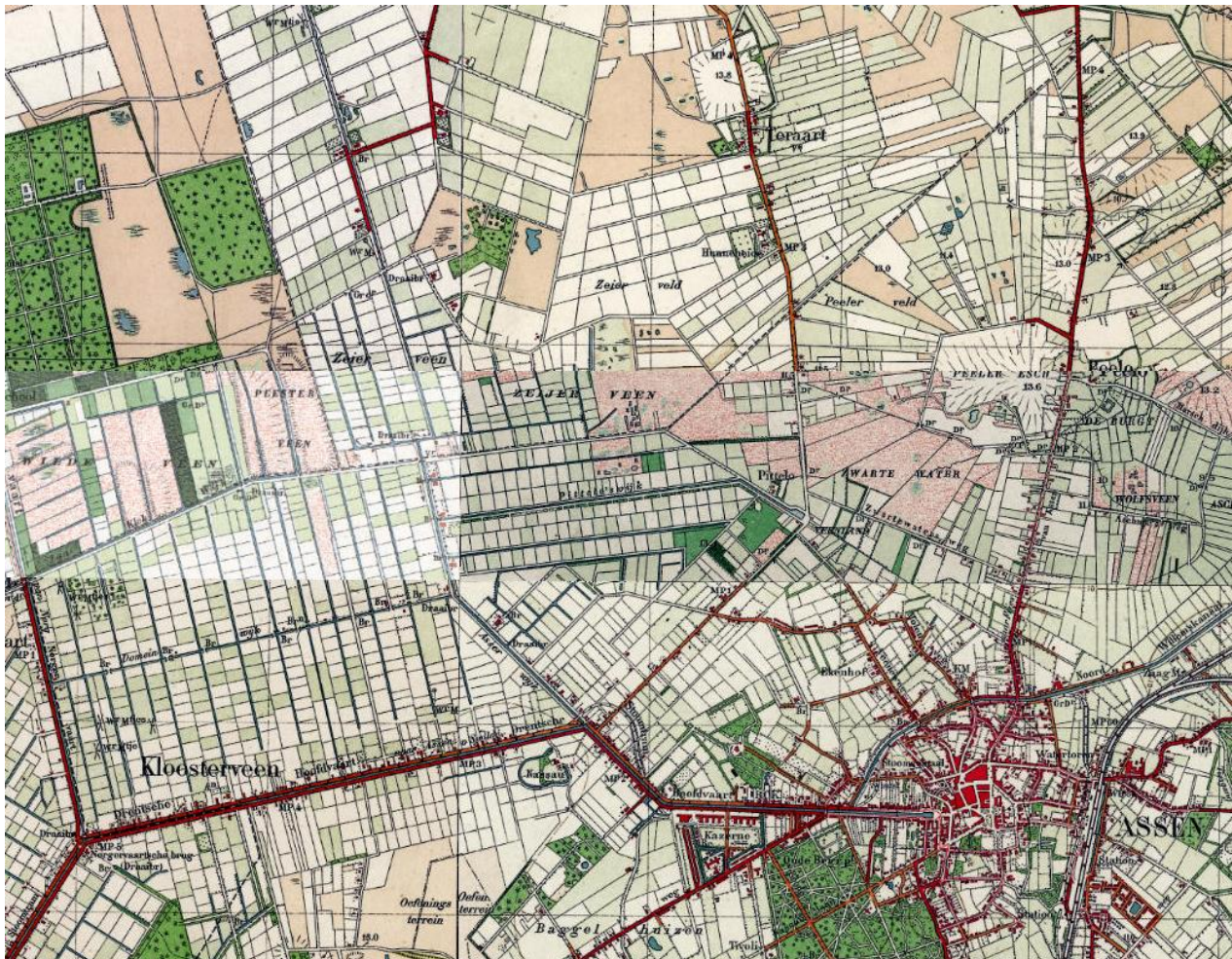
Er is in 2015 een vergunning afgegeven voor een grondwateronttrekking 1 miljoen m³/jaar. Het doel van deze grondwaterwinning is om snel in gebruik genomen te kunnen worden als zich een groot probleem voordoet bij een operationele waterwinning, waarbij voorzien kan worden dat dit probleem zich voor een groot aantal jaren zal voordoen.

2.4 Historie winning

Binnen Drenthe is het beleid om strategische reserveringen voor waterwinningen achter de hand te hebben. De bedoeling is dat alle vergunningen voor deze winningen “op de plank liggen”, zodat er snel een beroep op kan worden gedaan in geval van nood. Hiervoor zijn op de POV-kaart 3 locaties aangegeven: Assen-West, Kastelen Akkers (Hunzedal) en Darperweiden (bij Ruinerwold).

Van deze locaties is Assen-West de eerste waarbij alle procedures zijn doorlopen en een strategisch gereserveerde winvergunning is afgegeven. Na toestemming van Gedeputeerde Staten kan deze winning in geval van nood in korte tijd operationeel gemaakt worden.

Op Figuur 2-3 is een oude topografische kaart (1935) van Assen-west en omgeving weergegeven. Te zien is dat in 1935 nog geen golfterrein bestond en de grond in gebruik was voor de landbouw. In vergelijking met de huidige topografische kaart van Assen zijn de veranderingen aan maaiveld duidelijk zichtbaar. De veranderingen die het meest opvallen is de uitbreiding van het stedelijke gebied, met name ten westen en noorden van het waterwingebied. Als gevolg van de veranderingen aan maaiveld verandert de belasting vanaf maaiveld voor het ruwwater mee.

Figuur 2-3 Historische kaart Assen-West 1935 (www.topotijdreis.nl)

3 Bescherming winning

3.1 Wet- en regelgeving

De overheid is verantwoordelijk voor een duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening. De wettelijke basis voor deze zorg wordt gevormd door de Waterwet, de implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW), de Wet milieubeheer en de Drinkwaterwet.

Zo wordt in de Drinkwaterwet (artikel 2, lid 2, (<http://wetten.overheid.nl/BWBR0026338/2015-07-01>) “de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening” genoemd als “een dwingende reden van groot openbaar belang”. Bestuursorganen dragen gezamenlijk zorg voor deze veiligstelling (artikel 2, lid 1). Volgens de Waterwet zijn Provincies daarbij bevoegd gezag voor onder andere grondwateronttrekkingen ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening.

De KRW (<https://www.helpdeskwater.nl/onderwerpen/wetgeving-beleid/kaderrichtlijn-water/>) verplicht lidstaten van de Europese Unie (EU) om daar waar reeds sprake is van een goede toestand van het water, deze te handhaven. De KRW beoogt echter meer: ‘een significante vermindering van de verontreiniging van het grondwater’. Het RIVM geeft aan dat de aanpak en doelen van de KRW goed aansluiten bij het huidige provinciale beschermingsbeleid. Realisatie van de KRW-doelen (géén achteruitgang van de waterkwaliteit toegestaan en beoogde verbetering op termijn) vermindert op termijn de inspanning die nodig is om het water te zuiveren.

De provincie moet in het kader van de Wet milieubeheer (artikel 1.2, <http://wetten.overheid.nl/BWBR0003245/2017-08-30>) een verordening opstellen. Deze moet regels bevatten voor de bescherming van de kwaliteit van het grondwater met het oog op de waterwinning. Deze regels gelden in de gebieden die in de verordening zijn aangewezen. De provincie is daarmee verantwoordelijk voor de kwaliteit van de drinkwaterbronnen (het grondwater) voor de openbare drinkwatervoorziening. Aan deze wettelijke verplichting voldoet de provincie door de vaststelling van de Omgevingsvisie en -verordening met daarin de regelgeving die voor de beschermingsgebieden voor grondwater van toepassing is.

3.2 Uitwerking grondwaterbescherming provincie Drenthe

De provincie Drenthe heeft het grondwaterbeschermingsbeleid opgenomen in de Omgevingsvisie Drenthe 2018. (<https://www.provincie.drenthe.nl/onderwerpen/bouwen-wonen/omgevingsvisie/omgevingsvisie/>). De Omgevingsvisie beschrijft de ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe voor de periode tot 2030. De provincie Drenthe vindt het belangrijk dat: een zo groot mogelijke voorraad zoet grondwater van een goede kwaliteit, beschikbaar is voor mens en natuur. De provincie zorgt voor een extra bescherming van de kwaliteit van het grondwater in de directe omgeving van grondwaterwinningen voor de openbare drinkwatervoorziening. Op grond van de Kaderrichtlijn Water streeft de provincie Drenthe na dat met een minimale zuiveringsinspanning drinkwater van grondwater kan worden gemaakt.

In de provinciale omgevingsverordening zijn regels opgenomen om in grondwaterbeschermingsgebieden, waterwingebieden en in de verbodzone diepe boringen bepaalde activiteiten te weren die een risico vormen voor de grondwaterkwaliteit en het doorboren van afsluitende bodemlagen. De provincie stimuleert functies die bijdragen aan het behoud of verbeteren van de grondwaterkwaliteit. In een waterwingebied is de hoofdfunctie het winnen van grondwater ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening. Het waterbedrijf legt het te voeren beheer vast in een beheerplan.

In de verbodszone diepe boringen wil de provincie Drenthe de natuurlijke bescherming van het grondwater door in de ondergrond aanwezige afsluitende bodemlagen, zoals klei of leem, behouden. In de provinciale omgevingsverordening zijn regels opgenomen tot welke diepte maximaal geboord mag worden.

De waterbedrijven zijn ook belanghebbenden bij een goede grondwaterkwaliteit. Daarom werkt de provincie samen met de waterbedrijven om het grondwaterbeschermingsbeleid uit te voeren.

Voor alle achttien grondwaterwinningen in Drenthe zijn gebiedsdossiers opgesteld die periodiek worden geactualiseerd. Hierin is op basis van een risicoanalyse op grond van de kwetsbaarheid van een grondwaterwinning informatie verzameld die van belang is voor de waterkwaliteit op de plaats van de grondwaterwinning. Op basis hiervan zijn effectieve maatregelen ontwikkeld die gericht zijn op preventie en risicobeheersing. Deze maatregelen worden opgenomen in het aankomende uitvoeringsprogramma.

3.2.1 Rol van ruimtelijke ordening

In de Omgevingsvisie (Provincie Drenthe, 2018) is aangegeven dat de provincie Drenthe bepaalde activiteiten, die een risico vormen voor de grondwaterkwaliteit, wil weren en functies die bijdrage aan het behoud of verbeteren van de grondwaterkwaliteit wil stimuleren. De Provinciale Omgevingsverordening (POV) van de provincie stelt: "Een ruimtelijk plan dat betrekking heeft op een gebied dat een grondwaterwinningfunctie heeft, strekt mede tot bescherming van die functie als grondwaterwingebied."

Op grond van de Omgevingsvisie en de POV verwacht de provincie dat gemeenten in hun Structuurvisies dan wel Omgevingsvisies ruimtelijke functies bevorderen die bijdragen aan kwalitatief goed grondwater. In bestemmingsplannen geldt dit voor de volgende gebieden:

- Gronden die met de aanduiding waterwingebied zijn aangewezen voor de bescherming van het grondwater met het oog op de winning van grondwater ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening.
- Gebieden die zijn aangeduid als grondwaterbeschermingsgebied en mede zijn bestemd voor de bescherming van de kwaliteit van het grondwater in verband met de openbare drinkwatervoorziening.

De Provincie ziet toe op het verankeren van grondwaterbeschermingsgebieden in ruimtelijke plannen. Grondwaterbeschermingsgebieden worden daarom bij ruimtelijke ontwikkelingen aangemerkt als een provinciaal belang.

3.2.2 Regelgeving

De regelgeving betreffende grondwaterbeschermingsgebieden staat in de omgevingsverordening van de provincie Drenthe:

Titel 6.1 Aanwijzing gebieden

Artikel 6.1 Aanwijzing gebieden ter bescherming van het grondwater

1. Als gebieden ter bijzondere bescherming van het grondwater met het oog op de winning van grondwater ten behoeve van de drinkwatervoorziening worden aangewezen de gebieden die als gebieden ter bescherming van het grondwater zijn aangegeven op de bij deze verordening behorende en als zodanig aangegeven kaart A.
2. Een gebied ter bescherming van het grondwater kan bestaan uit de volgende zones:
 - a. Waterwingebied;
 - b. Grondwaterbeschermingsgebied;
 - c. Verbodszone diepe boringen;
 - d. Grondwaterbeschermingsgebied Drentsche Aa*.

3. In de gebieden ter bescherming van het grondwater gelden de in titel 6.3 opgenomen regels voor zover dat voor de verschillende zones is aangegeven.

* De Drentsche Aa is een oppervlaktewaterwinning en geen grondwaterwinning en krijgt een gebiedsdossier in een ander proces.

In de omgevingsverordening zijn verbodsbepalingen opgenomen voor grondwaterbeschermingsgebieden:

- Het hebben van boorputten (uitgezonderd zijn o.a. boorputten voor het winnen van grondwater ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening, bodemsanering, tijdelijke bronbemaling en veedrenkputten die niet dieper gaan dan 10 m -mv).
- Het hebben van grond- of funderingswerken sonderingen, bodemenergiesystemen (uitzondering zijn mogelijk).
- Bepaalde type buisleidingen.
- Het lozen van afstromend water van gebouwen en verhardingen.
- Het hebben of aanleggen van begraafplaatsen of uitstrooivelden.
- Het tot stand brengen van werken of handelingen te verrichten waardoor direct of indirect warmte of koude aan de bodem wordt onttrokken of toegevoegd.
- Voor het toepassen van IBC-bouwstoffen, verontreinigde grond en baggerspecie.

3.3 Maatregelen op grond van de Kaderrichtlijn Water

De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW, 2000) richt zich op de bescherming van alle grondwater en oppervlaktewater en stelt zich ten doel dat in 2015 een goede toestand is bereikt in alle wateren en dat er duurzaam wordt omgegaan met water. Onder voorwaarden is fasering tot uiterlijk 2027 mogelijk. Nederland heeft in de eerste planperiode ervoor gekozen gebruik te maken van de mogelijkheden tot fasering. De KRW kent drie planperiodes 2009-2015, 2016-2021 en 2022-2027.

De uitvoering van de KRW vindt plaats op het niveau van deelstroomgebieden. Drenthe maakt onderdeel uit van de deelstroomgebieden Rijn-Noord, Rijn-Oost en Nedereems. Binnen de KRW hebben het rijk, de provincie en de waterschappen ieder hun eigen verantwoordelijkheid. De provincie heeft de kaders vastgesteld in het Besluit Europese Kaderrichtlijn Water provincie Drenthe (2016 – 2021), vastgesteld door Provinciale Staten op 23 september 2015.

De KRW stelt algemene eisen aan de kwaliteit van het grondwater als ook aan de beschikbaarheid van het grondwater. Daarnaast worden er eisen gesteld aan het grondwater in relatie tot oppervlaktewaterlichamen, terrestrische ecosystemen en grondwater dat benut wordt voor menselijke consumptie (drinkwater). De algemene eisen hebben betrekking op de hoeveelheid grondwater (voorkomen uitputting en verzilting) en de kwaliteit. Uitgangspunt is dat de grondwatervoorraad op orde blijft en dat de grondwaterkwaliteit voldoet aan de kwaliteitsnormen.

De grondwaterwinningen voor de openbare drinkwatervoorziening in Drenthe zijn deels kwetsbaar en worden bedreigd. De winningen voldoen echter wel aan de eisen ten aanzien van de zuiveringsinspanning (geen toename van zuivering) als ook aan de eisen ten aanzien van de grondwaterkwaliteit. De eisen vanuit de KRW gelden zowel voor de openbare drinkwatervoorziening als ook voor industriële winningen die ingezet worden voor menselijke consumptie als ook voor zogenoemde kleine winningen (veelal campings). Deze overige winningen (industriële en eigen gebruik) zijn inmiddels in beeld gebracht en de komende jaren wordt bekeken in hoeverre hiervoor aanvullende bescherming noodzakelijk is.

In aanvulling op generieke landelijke maatregelen spitsen de regionale grondwatermaatregelen zich toe op grondwaterwinningen voor menselijke consumptie (grondwaterbeschermingsgebieden), op de Natura 2000 gebieden en op diffuse belasting. Het maatregelenpakket maakt voor het grootste deel al onderdeel uit van bestaand beleid. Zo zijn er afspraken gemaakt over de maatregelen vanuit de gebiedsdossiers, vormt het reguliere bodemsaneringsbeleid de basis voor de aanpak van de spoedlocaties en is het landbouwbeleid van de provincie de basis om in te zetten op duurzame landbouw uitgaande van de kringloopgedachte. Maatregelen gericht op de verdrogingsbestrijding worden verder vastgelegd in het kader van de Natura 2000-beheerplannen. Binnen dat kader kan ook ingesproken worden op die maatregelen. Zodra definitieve afspraken zijn gemaakt over de grondwater gerelateerde maatregelen zullen die onderdeel uitmaken van het KRW programma.

Overzicht reeds genomen maatregelen

Om de KRW-doelen te realiseren heeft de provincie in samenwerking met de waterbedrijven, de waterschappen en de gemeenten in 2011 de 1^e generatie gebiedsdossiers opgesteld. Hierin zijn de risico's in beeld gebracht die veroorzaakt worden door diffuse bronnen en hierin zijn maatregelen geformuleerd om de risico's te beheersen.

Naar aanleiding van deze gebiedsdossiers zijn reeds diverse maatregelen genomen (wat is er al bereikt?). Daarnaast zijn momenteel nog diverse maatregelen in uitvoering. Een overzicht hiervan is samengevat in §7.5.

3.4 Relevante vergunningvoorschriften winning

De vergunning voor Assen-west staat een onttrekkingshoeveelheid toe van 1 miljoen m³ op jaarbasis. Daarnaast is vergunning verleend voor het onttrekken van 50.000 m³ per jaar ten behoeve van spoelwater. Relevante vergunningvoorschriften omvatten de verplichting voor het handhaven van waarnemingsputten en monitoren van grondwaterstanden en stijghoogtes.

4 Beschrijving omgeving en watersysteem

4.1 Intrekgebied en beschermingszones

Er kunnen drie typen grondwaterwinningen worden onderscheiden: (1) freatische winningen, (2) semi-gespannen winningen en (3) gespannen winningen. Een gespannen winning is een winning in een dieper gelegen watervoerend pakket onder een goed beschermende slecht doorlatende laag. Dit kan ook een dikke deklaag zijn met een zeer hoge weerstand. Een semi-gespannen winning is een winning in het eerste watervoerende pakket (freatische pakket) onder een beperkt weerstandbiedende deklaag. Een freatische winning is een winning in het eerste watervoerende pakket zonder de aanwezigheid van een bovenliggende weerstandbiedende (dek)laag. Deze indeling van winningen, met onderscheid in de geohydrologische opbouw en de aanwezigheid van scheidende lagen, geeft een indicatie van de hydrologische kwetsbaarheid. Naast de hydrologische kwetsbaarheid is er ook een hydrochemische kwetsbaarheid afhankelijk van de samenstelling van de sedimenten in de ondergrond (zie paragraaf 4.4).

Er wordt onderscheid gemaakt tussen de volgende typen beschermingsgebieden rondom een winning (die niet allemaal aanwezig hoeven te zijn bij een winning):

- Waterwingebied.
- Grondwaterbeschermingsgebied.
- Verbodzone diepe boringen.

De basis voor de begrenzing van de gebieden vormt de tijd die het grondwater nodig heeft om de putten van de grondwaterwinning te bereiken. De waterwingebieden zijn de zones direct rondom de winputten. In deze gebieden bevindt zich het water dat binnen één jaar wordt opgepompt om er drinkwater van te maken. De grondwaterbeschermingsgebieden en/of gebieden met een verbodzone diepe boringen liggen rond het waterwingebied. In deze gebieden bevindt zich het water dat in het bepompte pakket binnen 25 jaar de pompputten bereikt.

Aansluitend zijn ook de intrekgebieden voor de grondwaterwinningen in beeld gebracht. Het intrekgebied is gedefinieerd als de omhullende begrenzing van het brongebied van de grondwaterwinning. Het brongebied het gebied waarin water infiltreert en dan door de bodem naar de winning stroomt. De begrenzingen van alle gebieden zijn gebaseerd op geohydrologische modelberekeningen (Grontmij (tegenwoordig Sweco), 2015). In Figuur 4-1 is de 100-jaarszone van het intrekgebied vanaf maaiveld voor Assen-west weergegeven samen met het grondwaterbeschermingsgebied en het waterwingebied. Het onderzoeksgebied voor dit gebiedsdossier is de 100-jaarszone van het intrekgebied van de winning Assen-West. De 100 jaar zone strekt zich uit grotendeels ten zuiden van de golfbaan, ten westen van de A28, en ligt deels over de toekomstige en de al gerealiseerde woonwijk Kloosterveen.

Figuur 4-1 Intrekgebied, grondwaterbeschermingsgebied en waterwingebied

4.2 Geohydrologie

De geohydrologische opbouw van de ondergrond is schematisch weergegeven in Figuur 4-2. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen pakketten die goed doorlatend zijn voor grondwater (zogenaamde watervoerende pakketten, veelal opgebouwd uit zand en grind) en pakketten die grondwater minder goed doorlaten (zogenaamde scheidende lagen, veelal opgebouwd uit klei en leem). In Figuur 4-2 is in een dwarsprofiel te zien welke watervoerende pakketten en afdekkende klei- en leemlagen voorkomen bij winning Assen-West. De geohydrologische opbouw is beschreven aan de hand van Assen-West geohydrologisch onderzoek (Sweco, 2015).

De toplaag van de bodem bestaat uit een antropogeen dek, met daaronder de Formatie van Boxtel, laagpakket van Drachten en Formatie van Peelo, bestaande uit fijne tot zeer fijne dekzanden en stuifzanden. Deze lagen vormen het eerste watervoerende pakket en hebben een dikte van 10 tot 30 meter.

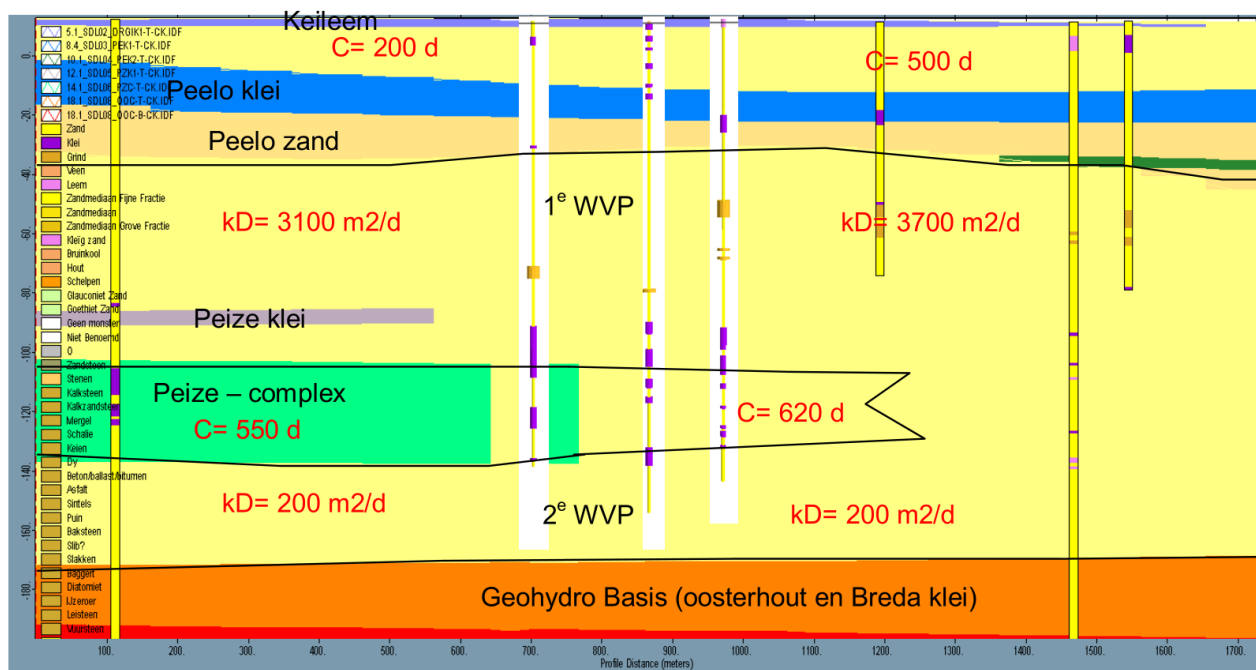
Binnen het eerste watervoerende pakket komen slechtdoorlatende lagen van beekleem en keileem voor (Formatie van Drenthe, Saalien). Ter hoogte van de winning Assen-West is de keileemlaag continu, maar varieert de dikte van 0,1 tot 4 m. In de omgeving zijn er gaten in de keileemlaag.

Onder het eerste watervoerende pakket bevindt zich de Formatie van Peelo (Elster): een ondoorlatende laag met een zeer wisselende opbouw van grove grindhoudende zanden tot zware kleien (potklei). De diepte van deze afzetting is in de omgeving sterk wisselend door de diepe erosie voorafgaande aan de vorming van deze afzetting. Erosie heeft min of meer noord-zuid gerichte depressies en hoogten gevormd. De golfbaan ligt op een hoogte, waardoor de Formatie van Peelo op een diepte van ca. 30 tot 40 m-NAP ligt. Ten westen en ten oosten van de winning komen volgens REGIS tunneldalen voor waarin de Formatie van Peelo een stuk dieper ligt. De diepte van deze tunneldalen is zeer onzeker en schattingen variëren van 60 tot 240 m-NAP. De dikte van de Formatie van Peelo varieert sterk. Ter hoogte van de golfbaan is deze laag waarschijnlijk dun en bevat deze gaten.

Onder de Formatie van Peelo ligt een dik zandpakket bestaande uit de Formaties van Urk, Appelscha en Peize-Waalre: het tweede watervoerende pakket (aangegeven als eerste watervoerend pakket in figuur 4-2). Dit zandpakket bevat enkele zeer goed doorlatende grindlagen. De winning zal uit deze lagen water onttrekken. Lokaal komt op een diepte van ca. 80 m-NAP nog een slecht doorlatende laag bestaande uit Peizeklei voor. Waar de klei ontbreekt, loopt het watervoerende pakket door tot ca. 110 m-NAP.

De afzettingen onder het zandpakket bestaan uit het Peizecomplex. Het complex bevat overwegend fluviale zeer fijne tot matig grove zanden met enkele kleilagen. Dit complex wordt dunner richting het zuiden en loopt waarschijnlijk over de gehele lengte van de golfbaan door.

De Formatie van Oosterhout (Pliocene) bevindt zich op een diepte van ca. 175 m-NAP. Deze laag bestaat uit mariene afzettingen bestaande uit zeer fijn zand tot kleiig zand en is op te splitsen in een doorlatend (aangegeven als tweede watervoerend pakket in figuur 4-2) en een slecht doorlatend deel. Daaronder bevindt zich de Formatie van Breda (Boven Tertiair, Mioceen), die eveneens uit mariene afzettingen bestaat. Deze laag bestaat uit (zandige) klei en bevindt zich op een diepte van ca. 190 m-NAP. Het slecht doorlatende gedeelte van de Formatie van Oosterhout en de Formatie van Breda vormen samen de geohydrologische basis.

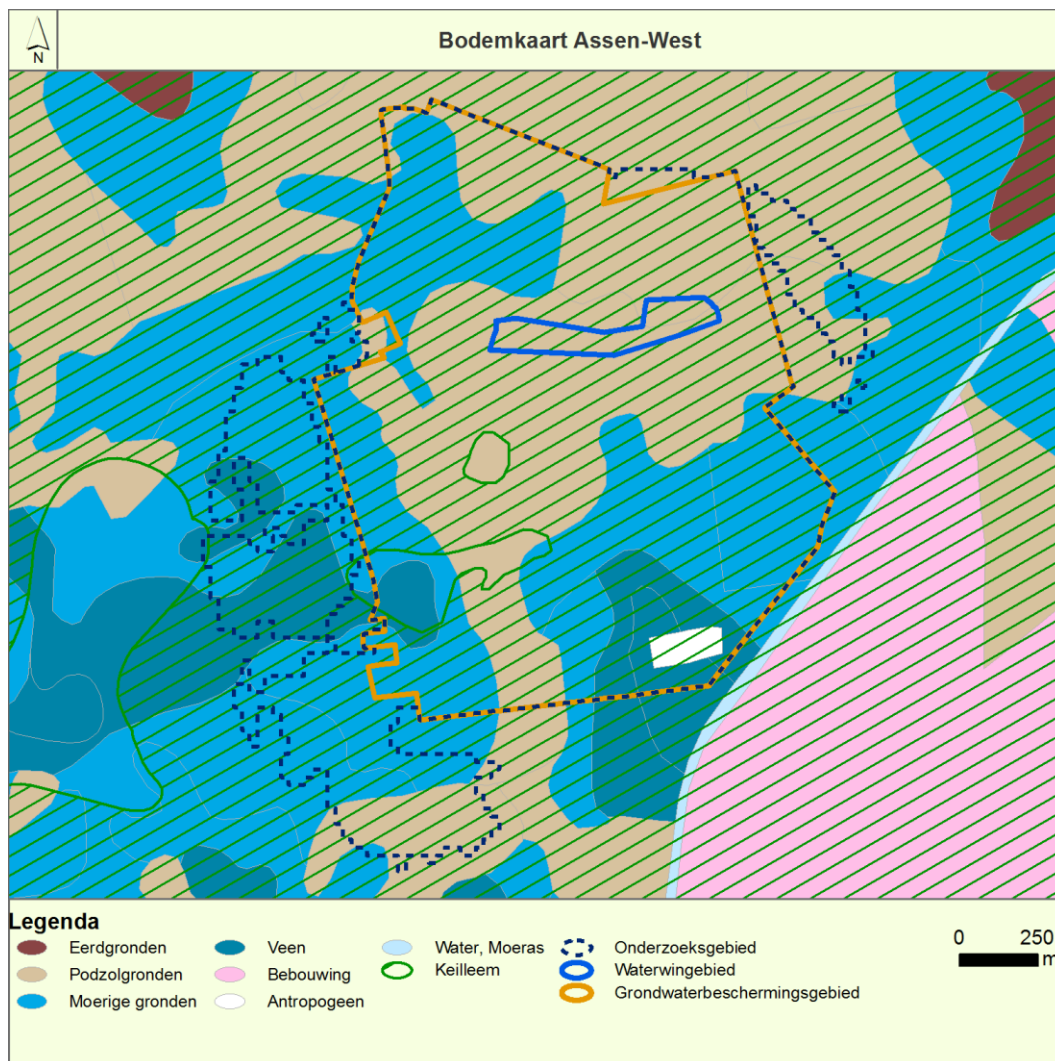
Figuur 4-2 Schematische weergave van de ondergrond ter plaatse van de grondwaterwinning in de noord-zuidrichting (bron Grontmij, 2015).

4.3 Bodem

De bodemkaart voor het gebied is opgenomen in Figuur 4-3. Hieruit blijkt dat de bodem in het grondwaterbeschermingsgebied bestaat uit een afwisseling van podzolgronden, eerdgronden, moerige gronden en veen. Op de bodemkaart is tevens aangegeven waar in het gebied (ondiep) keilleem voorkomt.

In de zandige gebieden is de bovengrond kwetsbaar als gevolg van een beperkt organisch stofgehalte en lutumgehalte. In de venige gebieden is de bovengrond weinig kwetsbaar voor uitspoeling als gevolg van een hoog organisch stofgehalte. Nitraat en organische microverontreinigingen breken af onder invloed van aan organisch materiaal. Polaire verbindingen adsorberen echter nauwelijks aan organisch materiaal. Moderne bestrijdingsmiddelen zijn vaak polaire verbindingen. Dat betekent dat zandige én venige gebieden kwetsbaar zijn voor veel van de moderne bestrijdingsmiddelen.

Waterschap Hunze en Aa's heeft aangegeven dat beleid ten behoeve van het voorkomen van verdere veenoxidatie momenteel in ontwikkeling is. Daarom geldt momenteel de bestuursafpraak dat er geen peilverlagingen in veen(oxidatie)gebieden worden doorgevoerd totdat er nieuw beleid is.

Figuur 4-3 Bodemkaart van het intrekgebied (bron: BasisRegistratieOndergrond (BRO))

4.4 Kwetsbaarheid

Winning Assen-West is als matig kwetsbaar geclassificeerd. In deze paragraaf is een nadere toelichting op de kwetsbaarheid gegeven op basis van de beschikbare hydrologische en hydrochemische informatie.

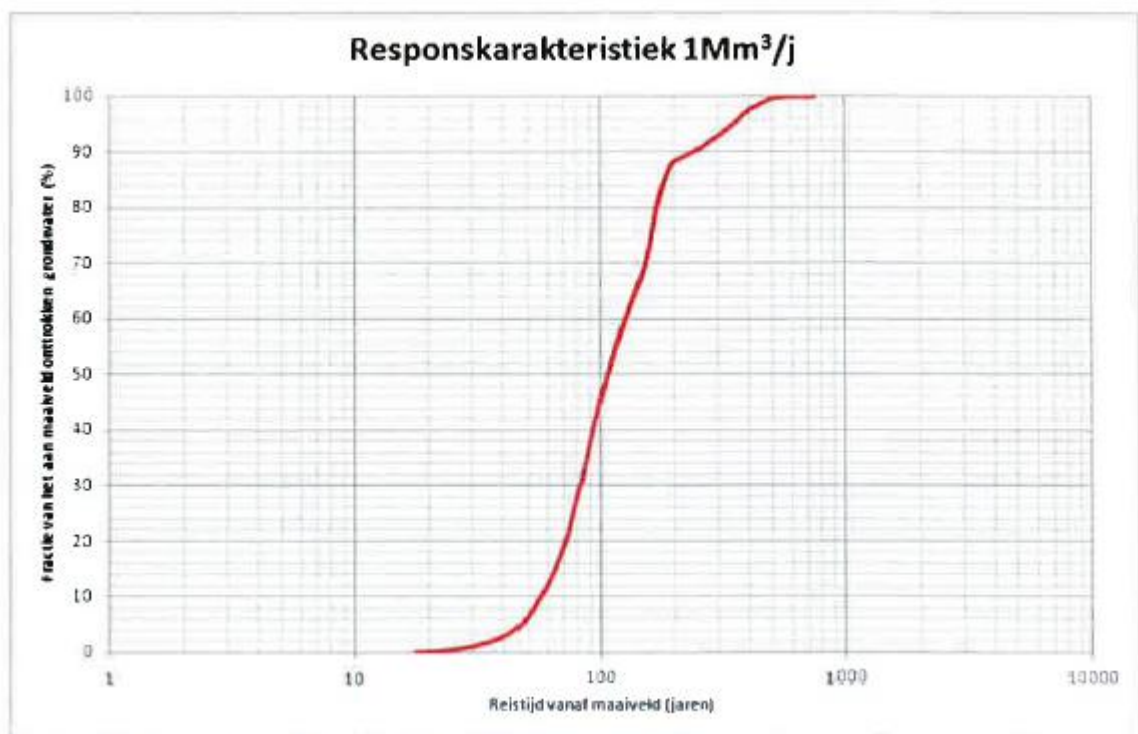
Hoe kwetsbaarder een winning is, des te groter is de kans dat verontreinigingen vanaf maaiveld kunnen doordringen tot de winputten. Hydrologische en hydrochemische eigenschappen van de ondergrond bepalen de kwetsbaarheid:

- Hydrologisch kwetsbaarheid – snelheid waarmee het water de winputten bereikt.
- Hydrochemische kwetsbaarheid – de mate waarin verontreinigingen in de ondergrond worden afgebroken of worden geabsorbeerd (vastgelegd).

Een winning is kwetsbaarder naarmate het water vanaf maaiveld eerder bij de winputten arriveert en als verontreinigingen in de ondergrond niet worden afgebroken of worden geabsorbeerd.

4.4.1 Hydrologische kwetsbaarheid

De verblijftijdverdeling van het onttrokken water (responsecurve) bepaalt de hydrologische kwetsbaarheid. Met een grondwatermodel is de responsecurve voor Assen-West bepaald. De responsecurve van winning Assen-West is weergegeven in figuur 4-4. Van de winning Assen-West heeft circa 45% van het water een leeftijd van minder dan 100 jaar. In de winning Assen-West wordt vrijwel geen grondwater onttrokken met een verblijftijd van minder dan 10 jaar.

Figuur 4-4 Responsecurve Assen-west (Sweco, 2015)

4.4.2 Hydrochemische kwetsbaarheid

Geochemie

Het water dat bij de grondwaterwinning Assen-West onttrokken kan worden, is anoxisch. In het (sub)oxische deel van het grondwater, dat gelegen is boven de diepte waar grondwater gewonnen wordt, kunnen in oxisch milieu afbreekbare stoffen als olie, VAK en PAK en bestrijdingsmiddelen als bentazon, MCPP en triazines worden afgebroken. De daadwerkelijke afbraak van deze stoffen is afhankelijk van de aanwezigheid van de geschikte microbiologie en de aanwezigheid van organisch materiaal. Daarnaast kunnen in het oxische deel van de bodem (zware) metalen worden vastgelegd. Dit maakt dat de grondwaterwinning minder kwetsbaar is voor in oxisch milieu afbreekbare stoffen.

Tijdens passage van het anoxische deel van bodem kunnen stoffen als nitraat, trichloormethaan en chloraat afgebroken. De grondwaterwinning blijft kwetsbaar voor stoffen, die in oxisch en anoxisch milieu persistent zijn, zoals BAM en MTBE en trichlooretheen (tri) en tetrachlooretheen (per).

Kwetsbaarheid bodem

In de bodem of specifiek de bovengrond (de bovenste 1,2 m van de bodem) vinden veel bodemchemische processen plaats. Het organisch stofgehalte en het lutumgehalte hebben een grote invloed op de processen in de bovengrond. Processen als vastlegging, omzetting en afbraak verminderen de uitspoeling van stoffen en zorgen voor een lagere kwetsbaarheid voor desbetreffende stoffen. In enkele gevallen kan omzetting leiden tot nieuwe (soms nog schadelijker) stoffen.

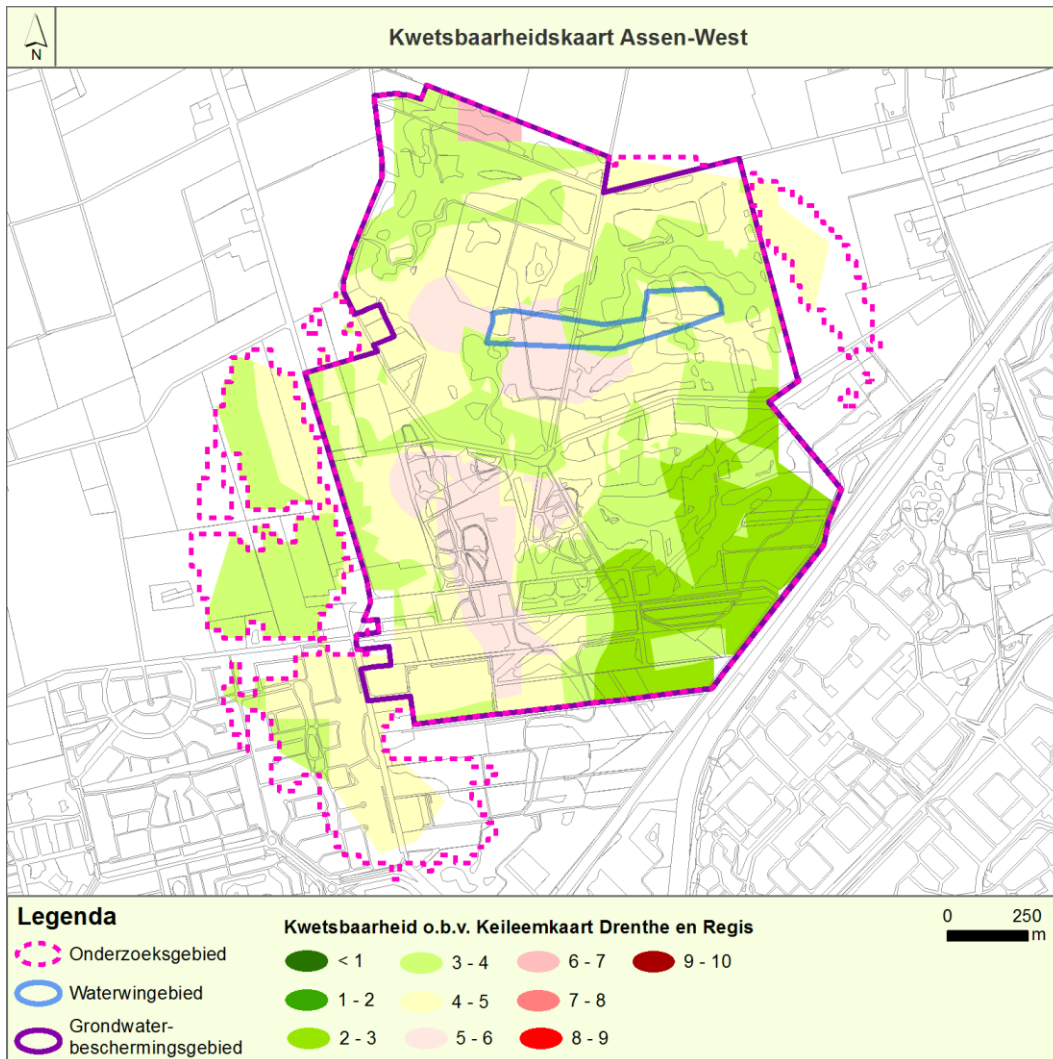
Om risico's van ruimtelijke functies voor de grondwaterwinning op basis van de kenmerken van die functies en de kwetsbaarheid van de ondergrond te beoordelen is REFLECT (BTO, 1999) ontwikkeld. REFLECT berekent de kwetsbaarheid van de winning aan de hand van scores voor bodemtype, dikte van het afdekkende pakket en de reistijd naar de winning vanaf maaiveld. Voor de eerste generatie gebiedsdossiers (2012) is de Reflect Methode voor het eerst gebruikt. Bij het opstellen van de tweede generatie gebiedsdossiers zijn thans aanvullende inzichten over de bodemopbouw beschikbaar. Dit betreft een nieuwe keileemkaart, die het voorkomen en dikte van keileem gedetailleerder beschrijft. Dit gaf de aanleiding om de Reflectmethodiek te actualiseren en daarmee de kwetsbaarheid opnieuw te bepalen.

Implementatie van de keileemkaart ten behoeve van de tweede generatie gebiedsdossiers

In de Reflect-keileemkaartmethode is de kwetsbaarheid in de grondwaterbeschermingsgebieden berekend op basis van verblijftijden, de bodemkaart, REGIS en de keileemkaart. Een aandachtspunt bij het gebruik van aanvullende informatiebronnen is dat deze overlap hebben met de originele bronbestanden Bodemkaart en/of REGIS. Om dubbeltelling van beschermende lagen, en daarmee een onderschatting van de kwetsbaarheidsscore, te voorkomen, is een bewerkingsslag in GIS gedaan. Voor aanvullende informatie over de methode wordt verwezen naar het BTO rapport *REFLECT (2018): beoordeling van de risico's van landgebruik voor grondwaterwinningen. Herziene versie van het instrument uit 1999, inclusief implementatie van de keileemkaart*.

Resultaat berekening kwetsbaarheid

De kwetsbaarheid van de bovengrond van de winning Assen-West is weergegeven in Figuur 4-5. De score voor dit kwetsbaarheidsaspect geeft een indicatie voor de mate waarin stoffen vanaf maaiveld via de bovengrond uitspoelen naar het ondiepe grondwater. Bij winningen waarvoor geen intrekgebied vanaf maaiveld is uitgerekend, is gebruik gemaakt van een lage score voor de reistijd binnen de verbodzone diepe boringen. Dit om een indicatie te krijgen van kwetsbaarheid van de bovengrond in de nabijheid van de grondwaterwinning. Voor de kleurtoekenning geldt: hoe roder de kleur, des te kwetsbaarder het gebied.

Figuur 4-5 Kwetsbaarheid bovengrond, vastgesteld met de REFLECT-methode (2018)

4.5 Wateraanvoer

De beschermingszones van Assen-West ligt op de waterscheiding van verschillende waterschappen.

Waterschap Drents Overijsselse Delta heeft aangegeven dat er wateraanvoer mogelijk is in het gebied van winning Assen-West. Winning Assen-West valt deels binnen het waterinlaatpand Haarsluis. WDOD voert in droge perioden water aan vanuit de Drentse hoofdvaart (afkomstig uit IJsselmeer). Het omringende landbouwgebied beïnvloedt ook de waterkwaliteit van de Drentse Hoofdvaart.

Waterschap Hunze en Aa's heeft aangegeven dat grondwaterwinning Assen-West in het stroomgebied van De Drentsche Aa ligt. Met uitzondering van het benedenstroomse deel van het stroomgebied van de Drentsche Aa vindt geen aanvoer van gebiedsvreemd water plaats. Het gebied is daardoor afhankelijk van het op natuurlijke wijze vasthouden van neerslag in de bodem.

5 Water: kwaliteit en kwantiteit

5.1 Monitoring waterkwaliteit WMD

De kwaliteit van het grondwater in het waterwingebied en het grondwaterbeschermingsgebied wordt voortdurend gemonitord door WMD. WMD meet de waterkwaliteit op drie plaatsen in het bedrijfsproces (zie onderstaand kader). In de volgende paragrafen is een samenvattende beschrijving gegeven van de waterkwaliteit. In deze analyse worden alleen die stoffen genoemd die in de pompputten of in de waarnemingsputten in verhoogde concentraties worden aangetroffen.

Monitoring waterkwaliteit

1. **Reinwater** na de laatste zuiveringsstap en aan het tappunt bij klanten. Deze monitoring is wettelijk verplicht volgens de Drinkwaterregeling. In de Drinkwaterregeling zijn de te meten parameters en de meetfrequentie vastgelegd. De normen waaraan het reinwater moet voldoen staan in het Drinkwaterbesluit. Op deze manier is wettelijk geregeld dat het drinkwater voor consumenten van goede kwaliteit is. De monitoring bestaat uit microbiologische en chemische parameters, en een aantal indicatoren: bedrijfstechnische, organoleptische en signaleringsparameters. Een overzicht van de parameters en normen is te vinden in bijlage A van het Drinkwaterbesluit (<http://wetten.overheid.nl/BWBR0030111/2018-07-01#BijlageA>).
2. **Ruwwater** is het water uit de winputten voordat het naar de zuivering gaat. Ook deze metingen zijn wettelijk verplicht volgens de Drinkwaterregeling. De waterkwaliteit hoeft nog niet te voldoen aan de normen van het Drinkwaterbesluit; het water ondergaat immers nog een zuivering voordat het aan de consument geleverd wordt. Indicatief toetst WMD de kwaliteit van het ruwwater wel aan de normen van het Drinkwaterbesluit. Zo wordt ook duidelijk voor welke parameters de zuivering noodzakelijk is. Het bemonsteren van het ruwwater vindt plaats in het verzameld ruwwater en in de individuele winputten. De metingen van het water uit de individuele winputten verschillen van de metingen in het verzamelde ruwe water doordat hierin de kwaliteit van verschillende pompputten is gemengd. Vaak veroorzaken één of enkele winputten verhoogde gehalten van een bepaalde parameter in het verzamelde ruwwater. Het uitvoeren van analyses van de individuele winputten biedt inzicht of een verontreiniging specifiek in één winput voorkomt of diffuus wordt aangetroffen in het puttenveld. Daarmee wordt informatie verkregen over het herkomstgebied van een verontreiniging.
3. Water uit **waarnemingsputten** binnen het grondwaterbeschermingsgebied. De waarnemingsputten voor waterkwaliteit liggen ruimtelijk verspreid rond het waterwingebied. Het doel van de metingen in waarnemingsputten is om verontreinigingen op te merken voordat deze de winputten bereiken. Op die manier kunnen indien nodig nog maatregelen worden genomen. Het water van de waarnemingsputten wordt geanalyseerd op een selectie van stoffen uit het Drinkwaterbesluit, waarvan de verwachting is dat deze relevant zijn voor de grondwaterwinning.

Het reine water van de grondwaterwinning voldoet in principe altijd aan de eisen van het Drinkwaterbesluit. Wanneer er een overschrijding optreedt, wordt dit gemeld bij de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) en hiermee worden vervolgens afspraken gemaakt over te nemen maatregelen om een nieuwe overschrijding te voorkomen.

WMD en Waterbedrijf Groningen hebben via Waterlaboratorium Noord (WLN) met ILT overeenstemming om gegevens van individuele pompputten aan te leveren in plaats van gegevens van (gemengd) ruwwater per grondwaterwinning. Deze uitgebreide methode is een bedrijfsmatige keuze voor meer inzicht. De beoordeling van de ruwwaterkwaliteit aan de signaleringswaarden uit het KRW Protocol voor monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW (september 2015) vindt plaats voor de individuele winputten.

De signaleringswaarden uit het KRW-protocol zijn ontleend aan de normen voor drinkwater in het Drinkwaterbesluit (2011).

De kwaliteit van het grondwater wordt behalve door WMD ook geanalyseerd met peilbuizen van het Landelijk Meetnet Grondwater (LMG) en het Provinciaal Meetnet grondwater (PMG). Het doel van deze meetnetten is gericht op de algemene grondwaterkwaliteit. De filters van de peilbuizen staan op drie diepteniveaus. De ondiepe filters (aangeduid als filter 1) staan meestal tussen acht en twaalf m onder maaiveld en de diepe filters (aangeduid als filter 3) over het algemeen tussen 20 en 27 m onder maaiveld. Er is ook nog een tussenliggend filter (aangeduid als filter 2), maar dat is een reservefilter dat slechts sporadisch wordt bemeten. Uit een selectie van het LMG en het PMG is het meetnet voor de Kaderrichtlijnwater (KMG) samengesteld. Dit meetnet wordt gebruikt om voor de Kaderrichtlijnwater de grondwaterkwaliteit te monitoren. Een beschrijving van resultaten uit landelijke en regionale studies voor waterkwaliteit is te vinden in bijlage 1.

5.2 Typering ruwwaterkwaliteit (onttrokken grondwater)

In Assen-West wordt nog geen water onttrokken (zie hoofdstuk 2.3) en is geen typering mogelijk.

5.3 Typering grondwaterkwaliteit in het grondwaterbeschermingsgebied en de 100-jaarszone

Voor de beschrijving van de grondwaterkwaliteit in de beschermingszone van de winning is gebruik gemaakt van de aangeleverde meetdata van peilbuizen van WMD gebaseerd op de analysedata over de periode 2012-2018. In de volgende paragrafen wordt de waterkwaliteit besproken aan de hand van organische microverontreinigingen waaronder bestrijdingsmiddelen en macro-parameters.

In figuur 5-1 is de ligging van de verschillende meetpunten rondom winning Assen-West te zien. Het meetnet bestaat uit 4 waarnemingsputten. Een van deze putten is tevens een beregeningsput van DGCC Assen.

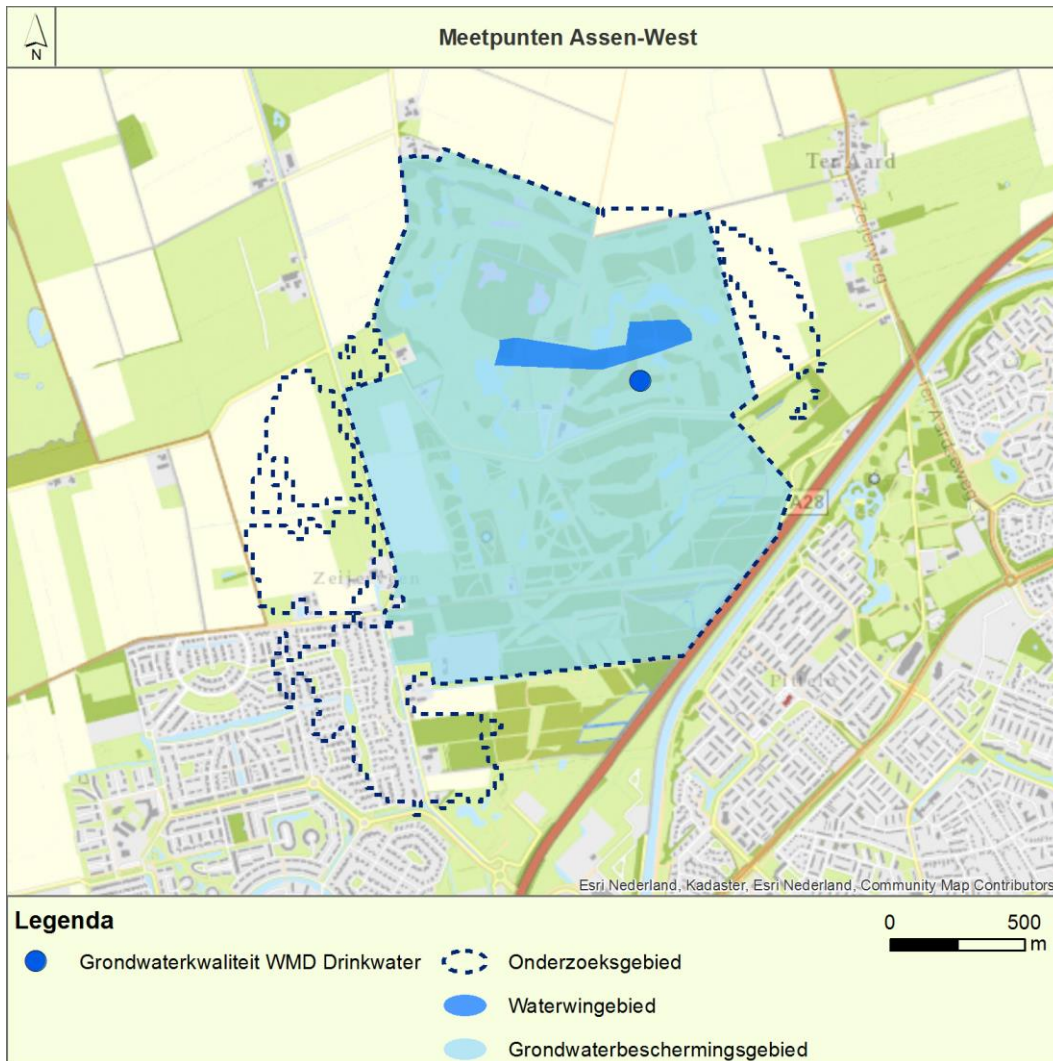
In het grondwaterbeschermingsgebied heeft de WMD Drinkwater analyses gedaan van de waterkwaliteit. Uit deze analyses blijkt dat het chloride gehalte laag (ca 22 mg/l) is. Het nitraat gehalte ligt beneden de rapportage grens en ook nikkel gehalte is ruim beneden de signaleringswaarde.

In 1 van de 3 waarnemingsputten zijn in filter 2 (op een diepte van 18 tot 20 m -mv) verschillende organische microverontreinigingen aangetroffen. De stoffen 1,2-dichloorpropaan, 1,1-dichloorpropaan, 1,2,3-trichloorpropaan, metabolieten van chloridazon (chloridazon-methyl-desfenyl chloridazon-desfenyl) 1,4-dioxaan en fenol aangetroffen boven de signaleringswaarde van 0,10µg/l. De stof fenol wordt boven 75% van de signaleringswaarde aangetroffen in dat waarnemingsfilter.

Als naar de “ruw gerapporteerde” waarden wordt gekeken (dus ook waarden onder de rapportage-grens en dus een minder betrouwbare waarde) worden organische micro's veel breder en ook tot op veel grotere diepte aangetroffen.

De verticale stromingscomponent is nu nog zeer klein, omdat er nog geen onttrekking is. Als er wel een onttrekking start, zal de winning waarschijnlijk matig-kwetsbaar tot kwetsbaar blijven.

De nu aangetroffen organische micro's zijn waarschijnlijk allemaal “historisch”; van de tijd voor de golfbaan toen hier nog landbouw werd bedreven. Het daadwerkelijke aantreffen van (nieuwe) organische microverontreinigingen bij Assen-West is een combinatie van kwetsbaarheid van de bodem en middelengebruik. Dus zolang de golfbaan geen schadelijke middelen gebruikt zullen in de winning geen (nieuwe) organische microverontreinigingen worden aangetroffen.

Figuur 5-1 Meetpunten Assen-West

5.4 Waterbehandeling

In Assen-West wordt nog geen waterbehandeling toegepast (zie hoofdstuk 2.3).

5.5 Waterkwantiteit

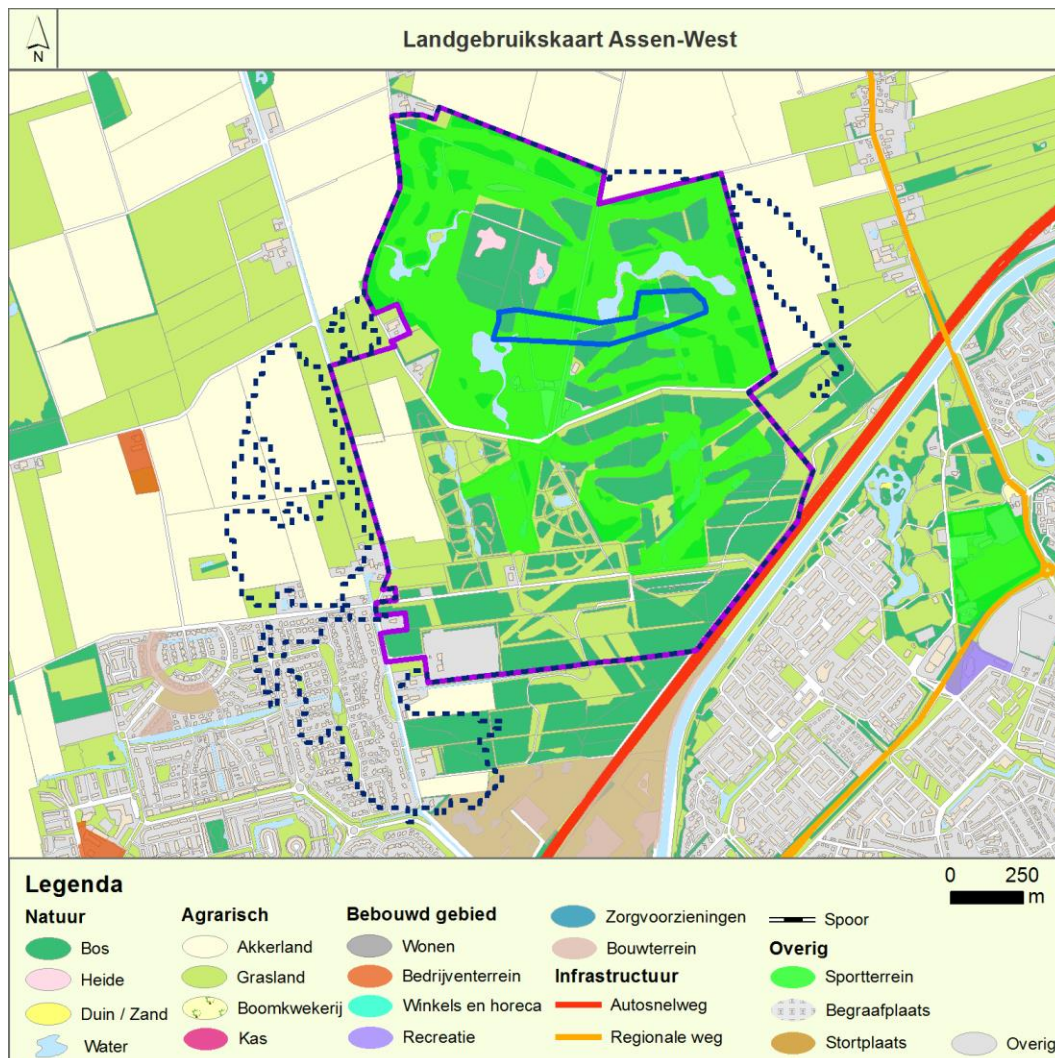
Voor dit onderdeel is getoetst of de vergunde hoeveelheid te onttrekken grondwater daadwerkelijk kan worden benut. Hiervoor is in afstemming met de provincie en WMD in beeld gebracht of er ontwikkelingen/risico's zijn op het niet volledig kunnen benutten van de vergunde wincapaciteit (bijvoorbeeld beperkingen met het oog op natuur, optrekken van verzilt grondwater, voorkomen dat een bodemverontreiniging wordt aangetrokken).

In Assen-West wordt nog geen water onttrokken (zie hoofdstuk 2.3).

6 Ruimtegebruik intrekgebied, risico's en relevante ontwikkelingen

6.1 Landgebruik

Het landgebruik in het waterwingebied bestaat voornamelijk uit sportterrein en bos (figuur 6-1). In het grondwaterbeschermingsgebied is het landgebruik ook voornamelijk sportterrein en bos, met kleine oppervlakken grasland en akkerbouw. Het grote sportterrein is een golfterrein. Binnen het grondwaterbeschermingsgebied bevindt zich nog een parkeerterrein van de golfclub, een clubhuis, een clubwinkel, een hotel, een greenkeepers lodge met garage voor het materieel en opslag. De bebouwing van Assen bevindt zich aan de zuid- en oostzijde van het onderzoeksgebied, deels hierbinnen. De kern Ter Aard bevindt zich ten noordoosten van het onderzoeksgebied. Verder bevindt zich ten zuiden van het onderzoeksgebied een bouwterrein.

Figuur 6-1 Landgebruik

6.2 Ondergrondgebruik

Op basis van gegevens van de provincie Drenthe en het waterschap Hunze en Aa's is in kaart (figuur 6-2) gebracht welke vergunde grondwateronttrekkingen er naast de onttrekkingsvergunning van WMD nog meer in de omgeving van het waterwingebied zijn.

Op basis van de ontvangen gegevens zijn permanente onttrekkingen in kaart gebracht. Deze onttrekkingen zijn te onderscheiden in vier categorieën: industriële onttrekkingen, warmte-koudeopslag (WKO)¹, onttrekkingen voor veedrenking en onttrekkingen voor beregening. De onttrekkingen en bodemenergiesystemen zijn weergegeven in tabel 6-1. In het gebied zijn geen industriële onttrekkingen bekend.

Figuur 6-2 Overige grondwateronttrekkingen en WKO's

¹ De bevoegdheid voor grondwateronttrekkingen is overgedragen van de provincies naar de waterschappen met de inwerkingtreding van de Waterwet. Er is daarbij een uitzondering gemaakt voor de vergunningverlening voor bepaalde categorieën van grondwateronttrekkingen en infiltraties te weten grondwaterwinning voor de openbare drinkwatervoorziening, grote industriële onttrekkingen vanaf 150.000 m³/jaar en open warmte-koudeopslag (WKO). Hiervoor is nog steeds de provincie het bevoegde gezag. Gesloten WKO's vallen onder het bevoegd gezag van de gemeente. De gesloten WKO's onttrekken geen grondwater maar kunnen wel een bedreiging zijn voor het doorboren van afsluitende bodemlagen.

Tabel 6-1 Onttrekkingen in de omgeving van het grondwaterbeschermingsgebied

	Bevoegd gezag	Aantal	Diepte (m onder maaiveld)	Zelfde diepte als winning?	Debiet
WKO open	Provincie	1	circa 90	Nee	Onbekend
WKO gesloten	Gemeente	2	Onbekend	Onbekend	Onbekend
Landbouw (incl. golfbaan)	Waterschap	4	Circa 60	Nee	Onbekend

6.3 Emissiebronnen

6.3.1 Diffuse bronnen

Om de risico's van de gebruiksfuncties voor de grondwaterkwaliteit in te kunnen schatten is een inventarisatie uitgevoerd van het huidige landgebruik in het grondwaterbeschermingsgebied. Voor de inventarisatie van het landgebruik is gebruik gemaakt van de CBS bodemgebruikskaart. Het landgebruik geeft belangrijke informatie over de diffuse belasting van het grondwaterbeschermingsgebied. In tabel 6-2 is een overzicht weergegeven van het landgebruik. Daarnaast is aangegeven wat de potentiële risico's zijn van een bepaald type landgebruik.

Tabel 6-2 Landgebruik in het grondwaterbeschermingsgebied en het onderzoeksgebied

Landgebruik	% van totaal grondwater-beschermings-gebied	% totaal onderzoeks-gebied	Risico op diffuse belasting
Natuur	27%	22%	Invangen van stikstof – atmosferische depositie. Mogelijkheid tot het dumpen van afval bijvoorbeeld afval van drugslaboratoria
Agrarisch – grasland	17%	19%	Gewasbeschermingsmiddelen agrarische sector. Meststoffen en het vrijkomen van zware metalen uit pyriet bij denitrificatie. Diergeneesmiddelen. Metalen in veevoer en koperbaden.
Agrarisch - akkerbouw	5%	13%	Gewasbeschermingsmiddelen agrarische sector. Meststoffen en het vrijkomen van zware metalen uit pyriet bij denitrificatie. Metalen in veevoer en koperbaden.
Wonen	2%	7%	Gebruik bestrijdingsmiddelen door particulieren. Verontreiniging uit riolering. Verontreiniging uit klussen/hobby Uitloging bouwmaterialen (zinken dakgoten, koper vnl. uit hout). Verontreinigingen van auto's (olielekkage, autowassen, bandenslijpsel, etc.)
Infrastructuur	1%	2%	Verontreiniging met PAK en zware metalen zoals zink en koper. Bestrijdingsmiddelen, bijvoorbeeld langs spoorlijnen en bermen. Transport route van gevaarlijke stoffen en het risico op calamiteiten
Sportterreinen	44%	33%	Gebruik bestrijdingsmiddelen voor terreinbeheer. Lekkage van zwembadwater. Verontreinigingen die vrijkomen uit kunstgrasvelden met rubbergranulaat.
Oppervlaktewater	4%	3%	Afhankelijk van type oppervlaktewater, zie ook wateraanvoer §4.5.

6.3.2 Lijnbronnen

Aan de hand van de risicokaart (<http://risicokaart.nl/>) en de topografische kaart zijn de belangrijkste lijnbronnen in de omgeving van de grondwaterwinning in beeld gebracht. Hierbij is onderscheid gemaakt in (auto)wegen, spoorwegen, riolering, oppervlaktewater en overige lijnbronnen. De geïnterpreteerde lijnbronnen zijn weergegeven in figuur 6-3.

Figuur 6-3 Lijnbronnen

Op de Risicokaart van de provincie Drenthe staan locaties aangegeven waar er een kans bestaat dat op die plek een incident gebeurt, waarvan de omvang zo groot kan zijn, dat deze de gecoördineerde inzet van hulpdiensten nodig maakt. Een weg waar regelmatig transporten met gevaarlijke stoffen overheen rijden, staat bijvoorbeeld op de kaart (Basisnet). De risicokaart is dus niet direct gericht op risico's voor de drinkwaterkwaliteit, maar als een (lijn)bron op de kaart vermeld staat, kan dit wel een indicatie zijn voor hoe risicovol deze zou kunnen zijn. Een lijnbron die niet op de risicokaart vermeld is, kan nog steeds een risico vormen voor de grondwaterkwaliteit.

De belangrijkste lijnbronnen in de omgeving van de grondwaterwinning zijn:

Wegen

Snelwegen en regionale hoofdwegen vormen met name een risico als zich een ongeval voordoet waarbij brandstof van voertuigen of gevaarlijke lading die vervoerd wordt in de bodem terechtkomt. De volgende regionale wegen bevinden zich in het grondwaterbeschermingsgebied:

- A28 Assen – Groningen (maakt deel uit van het Basisnet).

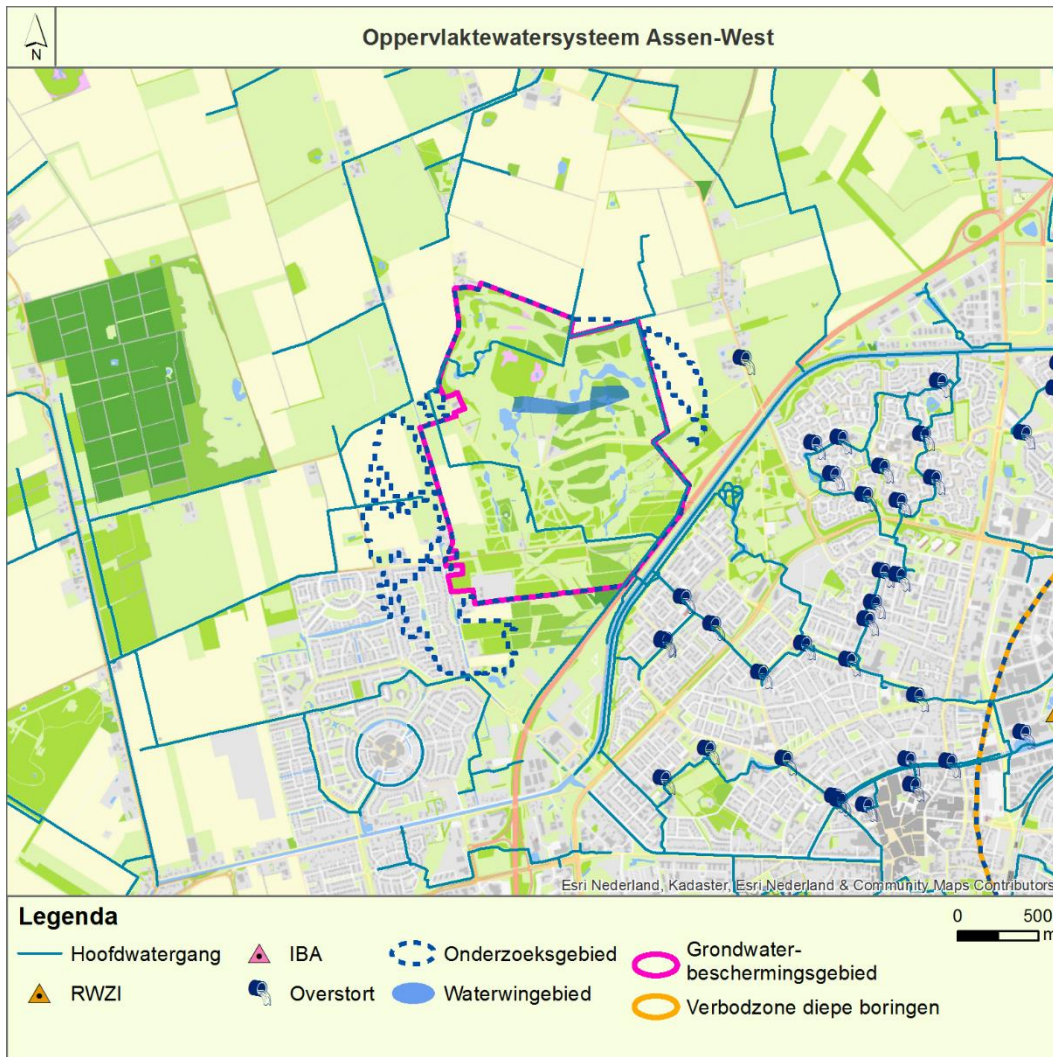
Spoorwegen

Spoorwegen kunnen een risico vormen voor de kwaliteit van het grondwater omdat bestrijdingsmiddelen worden gebruikt voor het beheer van de spoorwegen. Daarnaast geldt voor goederenspoorlijnen het risico dat er een ongeval met getransporteerde gevaarlijke stoffen plaats kan vinden. In het grondwaterbeschermingsgebied en een buffer van 2 km daarbuiten bevinden zich geen spoorwegen.

Oppervlaktewater

Het grondwaterbeschermingsgebied bestaat voor circa 4% uit oppervlaktewater. Dit zijn plassen op het golfterrein (zie figuur 6-4) en de Asserwijk.

Lozingen vanuit het riool op het oppervlaktewater kunnen de invloed hebben op de kwaliteit van het oppervlaktewater. Binnen het grondwaterbeschermingsgebied liggen geen rioolwaterzuiveringen, IBA's (individuele behandeling afvalwater) of helofytenfilters. Er bevinden zich riooloverstorten in het beschermingsgebied. Informatie hierover wordt nog aangeleverd. Verder was er oorspronkelijk een IBA op het golfterrein, waarvan onduidelijk is of deze IBA nog bestaat.

Figuur 6-4 Oppervlaktewatersysteem Assen-West.

Overige lijnbronnen

Er bevinden zich twee buisleidingen van de NAM in het grondwaterbeschermingsgebied en een buffer van 2 km daarbuiten. Bij een ongeval met een gasleiding kan indirect een risico optreden voor de grondwaterwinning door de schade die optreedt bij een explosie.

Riolering

Er zijn vier mogelijke manieren waarop het grondwater besmet kan raken met huishoudelijk afvalwater of verontreinigd hemelwater:

- Exfiltratie uit riolering door lekkage van het stelsel.
- Infiltratie van verontreinigd hemelwater.
- Overstorten.
- Individuele behandeling afvalwater (IBA's).

Om de risico's van de riolering beeld te kunnen brengen is de gemeente gevraagd om aan te geven waar welk type riolering ligt en wat de staat van onderhoud van de riolering is. Figuur 6-5 is een kaart met daarin een overzicht van de riolering bij de grondwaterwinning. In deze kaart zijn de leidingen te zien van de gemeente Assen en het waterschap Hunze en Aa's. Gemeente Assen heeft aangegeven dat op het golfterrein oorspronkelijk een IBA-voorziening was.

Het is onduidelijk of hier nu riolering is aangelegd. Op het golfterrein staan woningen (Ten Oeverstraat, westelijk van het golfterrein), een hotel, een greenkeepers lodge en clubaccommodaties (clubgebouw en een gebouw met clubwinkel e.d.).

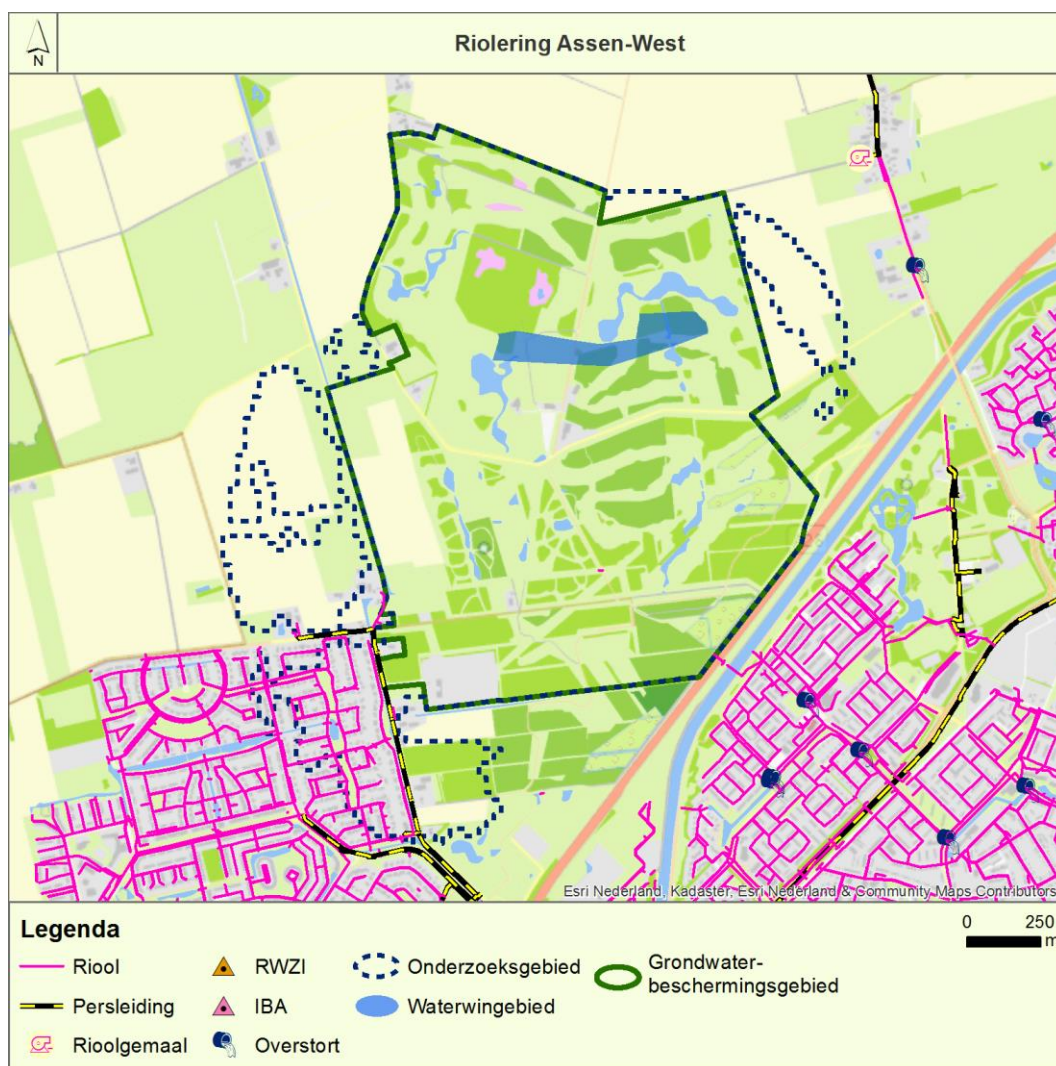
In tabel 6-3 staat een overzicht van de typen rioolstelsels in het gebied. Buiten de rioolstelsels van gemeente en waterschap zijn er waarschijnlijk ook nog private rioolstelsels, bijvoorbeeld riolering in recreatiegebieden. Daarnaast is het zo dat de bewoners van het grondwaterbeschermingsgebied zich vaak niet bewust zijn van de regels die gelden in een grondwaterbeschermingsgebied. Dit is een algemeen punt, dat niet alleen de riolering raakt.

Tabel 6-3 Rioolstelsels in het onderzoekgebied

Gemeente	Naam	Type	Jaar van aanleg ¹	Staat ²	Opmerkingen
Assen	Kloosterveen	Gescheiden stelsel	Nieuw	Goed	-

¹ Een jaartal is niet aangegeven door de gemeente.

² De staat van onderhoud is een beoordeling door de gemeente.

Figuur 6-5 Ligging riolering

6.3.3 Puntbronnen

Bodemverontreinigingen

De locaties en beoordeling van bodemverontreinigingen en stortplaatsen is in beeld gebracht op basis van informatie van Provincie Drenthe. In het grondwaterbeschermingsgebied ligt een stortplaats waar een vervolgstap benodigd is. Buiten de grondwaterbeschermingszone in Assen ligt een spoedlocatie bodemverontreiniging. De gemeente Assen is bevoegd gezag voor de bodemverontreinigingen. Op de kaart staan alleen de bij de provincie bekende bodemverontreinigingen

In aanvulling op de kaart: de beoogde drinkwaterwinning heeft naar verwachting geen negatief effect op in de omgeving aanwezige verontreinigingen. Binnen de 100 jaarzone (vanaf maaiveld) zitten wel enkele “potentiële verontreinigingslocaties” in het Globis bestand van de provincie. Dit betreft echter overwegend locaties:

- Waar ten behoeve van bouwrijp maken onderzoek heeft plaatsgevonden, maar waar geen verontreinigingen zijn aangetroffen.
- Reeds gesaneerde locaties.
- Potentiële verontreinigingen van de laagste categorie (niet urgent).

Op het voormalige terrein van Hingstman net buiten de 100 jaar zone is wel een nog aanwezige, mogelijke urgente, verontreiniging, maar dit betreft asbest welke niet mobiel is (betekent dat deze niet via grondwater verspreidt), en is daarmee geen bedreiging voor de drinkwaterwinning.

In de ondergrond bij de stort Asserwijk 54 (NAVOS-locatie) bevindt zich een zinkverontreiniging (welke wel mobiel is). Deze zit echter boven een dikke potklei laag. Deze verontreiniging valt buiten de 100 jaar zone vanaf maaiveld, en vormt daarmee geen bedreiging voor de drinkwaterwinning. Er is verder geen verlaging berekend in het grondwater boven de potklei ter plaatse van deze locatie, waardoor er ook geen sprake is van een verspreiding van verontreinigingen ten gevolge van de beoogde winning.

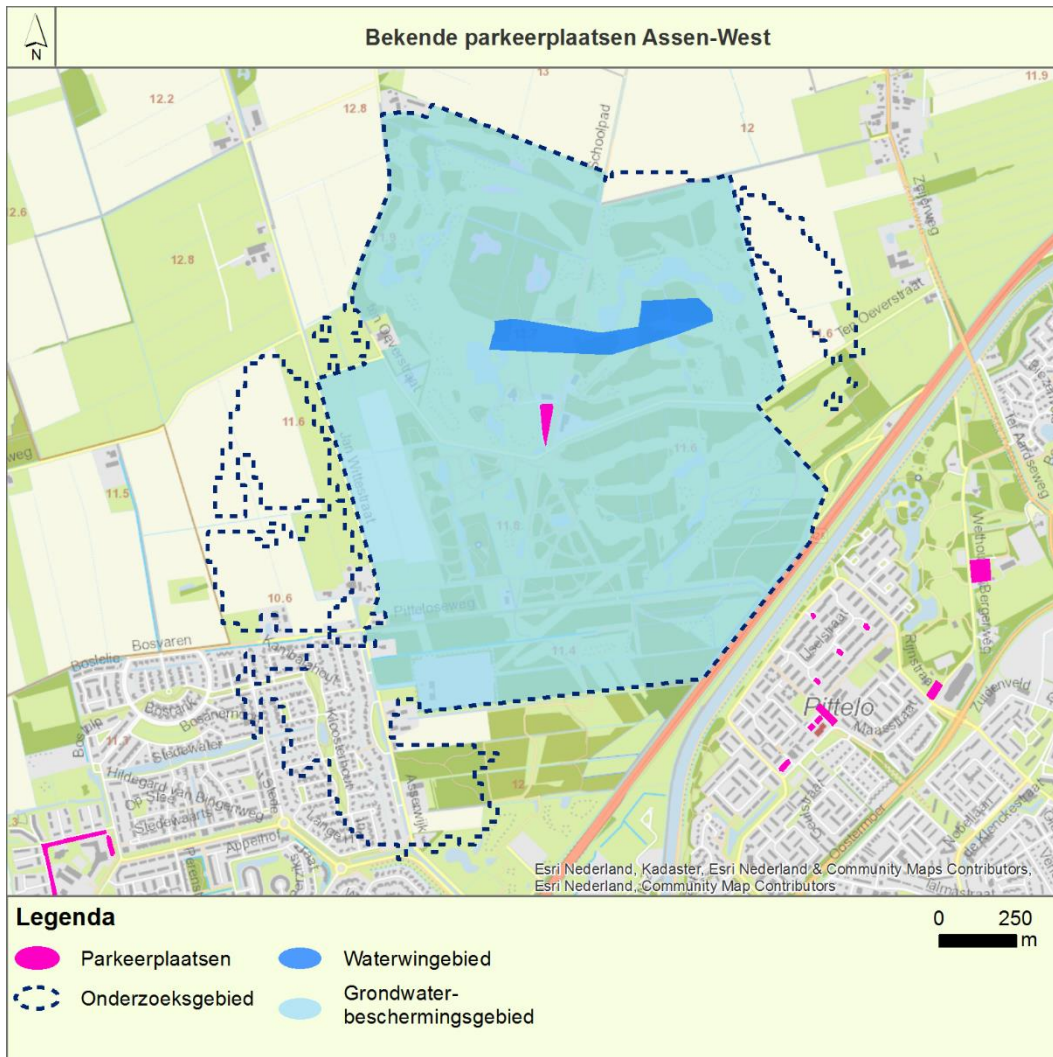
Wat overblijft is de Asserwijk waar een onderzoek moet plaatsvinden naar verontreinigd slib in de wijk. De provincie (mond. med. H. Booy) geeft aan dat deze verontreiniging niet mobiel is en dus geen bedreiging vormt voor de drinkwaterwinning (Bron Sweco, 2015).

Figuur 6-6 Bodemverontreinigingen

Parkeerplaatsen

Parkeerplaatsen kunnen een bron van verontreiniging zijn. In de omgevingsverordening zijn regels opgenomen voor parkeerplaatsen. In figuur 6-7 is de ligging van de parkeerplaatsen in het grondwaterbeschermingsgebied en het onderzoeksgebied te zien. Het aantal parkeerplaatsen binnen het grondwaterbeschermingsgebied is beperkt. Van de gemeente Assen is nog de volgende extra informatie ontvangen: “De parkeerplaats op het golfterrein is onverhard. WMD heeft aangegeven graag maatregelen te willen nemen op de parkeerplaats ten behoeve van grondwaterbescherming.”

Figuur 6-7 Parkeerplaatsen

6.4 Relevante ontwikkelingen

Ruimtelijke ontwikkelingen die in het grondwaterbeschermingsgebied spelen, kunnen in de toekomst van invloed zijn op het de kwaliteit van het grondwater. Deze ontwikkelingen kunnen knelpunten opleveren, maar ook kansen. Het beleid dat van toepassing is op ruimtelijke ontwikkelingen is omschreven in §3.2. Er zijn geen relevante ontwikkelingen bekend op basis van de informatie van de Provincie Drenthe, Gemeente Assen of Waterschappen.

6.5 Samenvatting risico's vanuit ruimtelijke functies

De grondwaterwinning Assen-West is als matig kwetsbaar geclassificeerd. De winning is gelokaliseerd op het terrein van de golfbaan en is nog niet in gebruik. Binnen het grondwaterbeschermingsgebied lopen diverse lijnbronnen, zoals een gasleiding en regionale wegen. Op het terrein zijn onttrekkingen van grondwater bekend. De parkeerplaats en riolering op het terrein van de golfbaan zijn als risico benoemd voor de kwaliteit van de toekomstige grondwaterwinning. De (verdere)oxidatie van veen en moerige gronden is een aandachtspunt voor de kwetsbaarheid van de winning.

7 Restopgave voor de winning

7.1 Inleiding

In dit hoofdstuk is de (rest)opgave voor de winning in beeld gebracht. Deze is bepaald door de volgende aspecten in beeld te brengen:

- A. Mate waarin doelen (nog) niet worden gehaald (*problemen*) dan wel mogelijk niet worden gehaald (*risico's*).
- B. Oorzaken die ten grondslag liggen aan de gesignaleerde problemen en risico's op basis van een nadere analyse.
- C. Mate waarin reeds maatregelen zijn getroffen om de gesignaleerde problemen en risico's aan te pakken c.q. af te dekken.

Deze (rest)opgave dient als basis voor de nader te maken afspraken over te treffen (aanvullende) maatregelen die vastgelegd worden in het Uitvoeringsprogramma.

Bij het bepalen van de (rest)opgave van de winning is tevens een check gedaan of de monitoring voldoende is toegerust. Bijvoorbeeld door te bepalen of er parameters ontbreken die op grond van gesignaleerde activiteiten/emissies wel gemeten zouden moeten worden. Hierbij kan het ook gaan om de vraag of 'early warning' bij de winning voldoende is om risico's te signaleren/monitoren.

7.2 Doelstelling gebiedsdossier

Doelstelling van een gebiedsdossier is de duurzame veiligstelling van de grondwaterwinning. Hiervan is sprake als voldaan wordt aan de gestelde KRW-doelen voor grondwaterwinningen (artikel 7) en de drinkwatervoorziening geen gevaar loopt vanwege kwantitatieve problemen.

KRW-doelen

De KRW heeft kwaliteitsdoelstellingen geformuleerd, waaraan de waterkwaliteit van de winningen moet worden getoetst. Dit betreft:

- Geen achteruitgang van de waterkwaliteit (resultaatverplichting);
- Streven naar verbetering waterkwaliteit met oog op vermindering zuiveringsinspanning (inspanningsverplichting).

Om aan de KRW-doelen te kunnen toetsen zijn getalswaarden voor stoffen of stofgroepen vastgesteld. Dit zijn de signaleringswaarden die zijn opgenomen in het Protocol voor monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW (BKMW) september 2015. De signaleringswaarden uit het KRW-protocol zijn ontleend aan de normen voor drinkwater in het Drinkwaterbesluit (2011). De beoordeling van de ruwwaterkwaliteit aan de signaleringswaarden uit het KRW is alleen uitgevoerd voor het gezamenlijk ruwwater (conform drinkwaterbesluit). Voor een beoordeling van de individuele winputten heeft een kwalitatieve beschrijving en beoordeling plaatsgevonden op basis van de analyse van het ruwwater door Watermaatschappij Drenthe. De KRW heeft ook bepalingen ten aanzien van de tijd/periode waarin de kwaliteitsdoelstellingen gerealiseerd moeten zijn:

- KRW-doelen moeten uiterlijk 2027 zijn gehaald.
- Motivering voor een eventuele fasering naar de derde en laatste KRW-planperiode moet voldoen aan art. 4 KRW.

Kwantitatieve veiligstelling

De grondwaterwinning mag geen gevaar lopen vanwege kwantiteitsproblemen:

- Voor grondwaterwinningen moet hiervoor worden getoetst of de vergunde hoeveelheid te onttrekken grondwater kan worden benut.
- Bij oppervlaktewaterwinningen moet er rekening mee worden gehouden dat bij verminderde kwantitatieve beschikbaarheid de kwaliteit van het water sterk kan verslechteren vanwege een toename van concentraties van stoffen.

7.3 Problemen en risico's in beeld

7.3.1 Waterkwaliteit en waterkwantiteit

Aan de hand van de analyse van de waterkwaliteit en waterkwantiteit zoals beschreven in hoofdstuk 5 is in tabel 7-1 een samenvattend beeld gegeven van de resultaten van de monitoring. Hierbij is onderscheid gemaakt in problemen en risico's.

- Problemen: mate waarin doelen (nog) niet worden gehaald (zie 7.2).
- Risico's: wanneer er risico is op het niet voldoen aan de gestelde doelen (voor het realiseren van een duurzame veiligstelling van de grondwaterwinning):
 - **Verwaarloosbaar risico:** Geen verontreiniging aanwezig in onttrokken ruwwater / grondwater.
 - **Beperkt risico:** Verontreiniging aangetroffen in onttrokken ruwwater / grondwater maar beneden de signaleringswaarde.
 - **Actueel risico:** Verontreiniging aangetroffen in onttrokken ruwwater / grondwater boven de signaleringswaarde.

Tabel 7-1 Resultaten toetsing waterkwaliteit (KRW-doelen) en waterkwantiteit

Problemen/risico's	Beoordeling	Motivering
Risico's waterkwantiteit		
Zijn er ontwikkelingen / risico's op het niet volledig kunnen benutten van de vergunde wincapaciteit?	Geen risico	De winvergunning wordt nog niet benut. Er zijn geen redenen of ontwikkelingen waarom het volledig benutten van de winvergunning niet mogelijk zou zijn.
Problemen waterkwaliteit		
KRW-doel: geen achteruitgang van de waterkwaliteit?	Actueel risico	In de waarnemingsputten worden verontreinigingen boven de signaleringwaarde aangetroffen. Deze stoffen zijn afkomstig uit de landbouw. Het grondwaterbeschermingsgebied is een voormalig landbouwgebied.
KRW-doel: Verbetering waterkwaliteit (met het oog op vermindering zuivering)?	n.v.t.	De winning is nog niet in bedrijf
Risico's		
Individuele winputten	n.v.t.	Nog geen winputten in bedrijf
Meetnet	Actueel risico	Aantreffen van de stoffen 1,2-dichloorpropan, 1,1-dichloorpropan en 1,2,3-trichloorpropan in 1 waarnemingsput boven de signaleringwaarde.
	Actueel risico	Aantreffen van de metabolieten van chloridazon (chloridazon-methyl-desfenyl en chloridazon-desfenyl) in 1 waarnemingsput boven de signaleringwaarde.
	Actueel risico	Aantreffen 1,4-dioxaan in 1 waarnemingsput boven de signaleringwaarde.

Problemen/risico's	Beoordeling	Motivering
	Beperkt risico	Aantreffen van fenol boven 75% van de signaleringswaarde in 1 waarnemingsput

7.3.2 Risicoanalyse ruimtelijke functies / ontwikkelingen

In hoofdstuk 6 is een analyse gemaakt van het ruimte- en ondergrondgebruik in het grondwaterbeschermingsgebied (incl. buffer) samen met relevante ontwikkelingen. Hierbij is bekeken of er aspecten/ ontwikkelingen zijn die drinkwaterbronnen kwalitatief en kwantitatief kunnen bedreigen en daarmee het realiseren van de gestelde doelen in de weg kunnen staan. De resultaten van deze analyse zijn samengevat in onderstaande tabel 7-2 waarbij de risico's als volgt kwalitatief zijn beoordeeld voor de mate waarin de doelen worden bedreigd:

- Verwaarloosbaar risico.
- Beperkt risico.
- Actueel risico.

Tabel 7-2 Resultaten risicoanalyse ruimtelijke functies / ontwikkelingen

Problemen / risico's	Beoordeling	Motivering
Risico's		
Aanvoer van oppervlaktewater	Beperkt risico	In droge perioden is wateraanvoer mogelijk in het beheersgebied van het waterschap Drents Overijsselse Delta. De precieze herkomst is onduidelijk. Het is onbekend in hoeverre dit water infiltreert naar het grondwater.
Bodemverontreinigingen	Beperkt risico	In het grondwaterbeschermingsgebied ligt een stortplaats waar een vervolgstap benodigd is. Buiten de grondwaterbeschermingszone in Assen ligt een spoedlocatie bodemverontreiniging.
Calamiteiten/ incidenten	Actueel risico	Spoorwegen en wegen in het grondwaterbeschermingsgebied die deel uit maken van het Basisnet voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. Op de grens van het grondwaterbeschermingsgebied loopt de A28 Groningen-Assen.
Ontwikkelingen ondergrond (energie)	Beperkt risico	In het grondwaterbeschermingsgebied liggen geen WKO-systemen. Bij het plaatsen van WKO-systemen (open en gesloten) ontstaan risico's voor de ondergrond. Doordat de beschermende bodemlaag doorboord kan worden en omdat via het boorgat kan er een kortsluitstroom ontstaan naar het diepere grondwater.
Ontwikkelingen ondergrond (onttrekkingen)	Actueel risico	In het grondwaterbeschermingsgebied liggen twee onttrekkingen. Bij het plaatsen van onttrekkingen zoals putten voor veedrenking of beregening, ontstaan risico's voor de ondergrond. Doordat de beschermende bodemlaag doorboord kan worden en omdat via het boorgat kan er een kortsluitstroom ontstaan naar het diepere grondwater.
Ontwikkelingen ondergrond (riolering)	Actueel risico	Gemeentelijke (druk)riolering kan bij een incident of lekkage een risico vormen voor de kwaliteit van het grondwater. Gemeente Assen heeft aangegeven dat op het golfterrein oorspronkelijk een IBA voorziening was. Het is onduidelijk of hier nu riolering is aangelegd.
Preventief beleid grondwaterbescherming	Actueel risico	De grondwaterbeschermingszones zijn niet terug te zien op ruimtelijkeplannen.nl. Het gebied heeft bestemming 'Bos en Golf'.

Problemen / risico's	Beoordeling	Motivering
Ruimtegebruik/ ruimtelijke ontwikkelingen	Actueel risico	Sportterrein: In het waterwingebied en het grondwaterbeschermingsgebied ligt de golfbaan met een verhoogd risico gebruik bestrijdingsmiddelen.
Ruimtegebruik/ ruimtelijke ontwikkelingen	Actueel risico	Infrastructuur in het grondwaterbeschermingsgebied. In het grondwaterbeschermingsgebied liggen wegen en een onverharde parkeerplaats op het terrein van de golfbaan.
Ruimtegebruik/ ruimtelijke ontwikkelingen	Beperkt risico	Parkeerplaatsen: In het grondwaterbeschermingsgebied ligt 1 parkeerplaats. De stoffen die af- en uitspoelen door het gebruik en beheer van de parkeerplaats zorgen voor een beperkt risico voor de winning.

7.4 Oorzaken in beeld

In deze paragraaf is voor de gesignaleerde problemen en risico's nader geanalyseerd welke oorzaken hier aan ten grondslag (kunnen) liggen. Om dit te bepalen is een relatie gelegd tussen de bedreigingen aan maaiveld (diffuse bronnen, lijnbronnen en puntbronnen) en de (potentiële) problemen met het onttrokken water. Diverse oorzaken zijn al in beeld (uit de gebiedskennis van Watermaatschappij Drenthe en partners) en beschreven in de 1^e generatie gebiedsdossiers. Sommige problemen en risico's zijn echter nog niet goed gerelateerd aan de bedreigingen. Dit hangt samen met de complexiteit van de verspreiding van verontreinigingen (transport-gedrag) en het eenduidig interpreteren van monitoring-resultaten. In tabel 7-3 zijn de resultaten van deze analyse gepresenteerd waarbij gebruikt is gemaakt van zowel de inzichten uit de 1^e generatie dossiers als de nieuwe inzichten uit dit dossier.

Tabel 7-3 Oorzaken van gesignaleerde problemen en risico's

Problemen / risico's	Oorzaken
Risico's	
Aantreffen van stoffen die gekoppeld zijn aan het gebruik van het middel DD (zoals 1,2-dichloorpropaan, 1,1-dichloorpropaan en 1,2,3-trichloorpropaan) boven de signaleringswaarde in 1 waarnemingsput	1,2-dichloorpropaan is een verontreiniging afkomstig van een grondontsmettingsmiddel DD (werkzame stof 1,3-dichloorpropeen) dat in het verleden gebruikt werd in de aardappelteelt. Dit grondontsmettingsmiddel is als sinds 1985 verboden in grondwaterbeschermingsgebieden. Doordat het middel verboden is, is er geen risico meer aan maaiveld door het gebruik van het middel, maar deze stof vormt nog wel een risico voor waterkwaliteit van de grondwaterwinning.
In 1 waarnemingsput aantreffen van de metabolieten van chloridazon boven de signaleringswaarde	Chloridazon is een selectief herbicide. Het wordt vooral gebruikt tegen een aantal breedbladige onkruidplanten bij de teelt van bieten, maar ook van uien en sjalotten, bloembollen en in boomkwekerijen
In 1 waarnemingsput aantreffen van 1,4-dioxaan boven de signaleringswaarde	1,4-dioxaan wordt gebruikt als oplosmiddel in de papier-, katoen- en textielindustrie, in koelvloeistof voor auto's, als uitgangsstof voor de synthese van andere stoffen, als schuimmiddel in de polymeer-industrie en bij de productie van cosmetische stoffen en shampoos. Mogelijk is lokaal sprake van lekkage van koelvloeistof.
In 1 waarnemingsput aantreffen van fenol boven 75% van de signaleringswaarde	Fenol is een aromatische verbinding die veel gebruikt wordt in de chemische industrie. Het wordt gebruikt bij de productie van o.a. polycarbonaten (coatingen), oplosmiddelen, herbiciden en medicijnen

7.5 Restopgave

Assen-West is een nieuwe grondwaterwinning. Deze winning is niet meegenomen bij het opstellen van de 1^e generatie gebiedsdossiers. Voor deze grondwaterwinning zijn dan ook nog geen maatregelen genomen in het kader van de gebiedsdossier en het uitvoeringsprogramma.

Overzicht reeds genomen landelijke maatregelen bestrijdingsmiddelen

Een regelmatig terugkerend risico is het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Het gaat daarbij zowel om het gebruik door de agrarische sector als andere gebruikers (openbaar groen, particulieren). Voor het gebruik van bestrijdingsmiddelen buiten de land- en tuinbouw zijn goede alternatieven, zoals branden, hete lucht en heet water. Daarom heeft de overheid de volgende maatregelen ingesteld

(<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/bestrijdingsmiddelen/inhoud/gewasbeschermingsmiddelen>):

- Verbod professioneel gebruik op verharding oppervlak (maart 2016).
- Verbod professioneel gebruik op onverhard terrein (november 2017).
- Stimuleren van particulieren om alternatieven te gebruiken.

In onderstaande tabel 7-5 (winning-specifiek) en tabel 7-6 (generiek) is voor de aangegeven problemen / risico's benoemd of er al maatregelen genomen zijn of dat een opgave resteert.

Tabel 7-4 Restopgave winning Assen-West

Problemen / risico's	Restopgave
Waterkwantiteit	
Zijn er ontwikkelingen / risico's op het niet volledig kunnen benutten van de vergunde wincapaciteit?	n.v.t. de winning is nog niet in bedrijf
Risico's waterkwaliteit	
Aantreffen van bestrijdingsmiddelen, metaboliën van bestrijdingsmiddelen, en stoffen gerelateerd aan bestrijdingsmiddelen in waarnemingsputten	Het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de landbouw blijft een risico. Maatregelen om dit risico te verkleinen zijn: Inzetten op vergroten bewustwording, inzetten op persoonlijke benadering en via studiegroepen. Bij het Rijk aandacht vragen voor de gevolgen van het beperkter worden van het middelenpakket in grondwaterbeschermingsgebieden (kans op resistentievorming e.d.).
Aanvoer van oppervlaktewater	De invloed van wateraanvoer op de grondwaterwinning is onbekend. Ten eerste is onbekend hoe vaak er gebruik gemaakt wordt van de mogelijkheid tot wateraanvoer en ten tweede is onbekend wat de herkomst van het water is en ten derde is het risico voor de winning onbekend. Een maatregel om het risico voor de grondwaterwinning te verkleinen is hier onderzoek naar te doen.
Beheer van de golfbaan	Het grootste deel van het grondwaterbeschermingsgebied is in gebruik als golfbaan. Het beheer en onderhoud van de golfbaan is een belangrijke factor voor de waterkwaliteit. Een maatregel is het maken van afspraken met de golfbaan over het middelen gebruik.
Bodemverontreinigingen	De stortplaats in het grondwaterbeschermingsgebied is een beperkt risico voor de winning, omdat nog onbekend is of de verontreiniging zich gaat verplaatsen wanneer de winning start. Een maatregel hiervoor is een nader onderzoek naar deze stortplaats.
Calamiteiten	Calamiteiten kunnen altijd plaats vinden, zoals ongelukken op (spoor)wegen of verontreiniging van het oppervlaktewater of riolering (infiltratie voorzieningen). Een maatregel om het effect van de calamiteit op de grondwaterwinning zo klein mogelijk te laten zijn is het zorgen dat het belang van het grondwater bekend is bij de calamiteitenbestrijders van

Problemen / risico's	Restopgave
	de veiligheidsregio, de gemeente, het waterschap en de provincie. Dit kan door overleg of het vastleggen van drinkwaterbelang in calamiteitenplannen.
Onttrekkingen	Onttrekkingen (zoals voor beregning) zijn een risico doordat scheidende lagen doorboord kunnen worden en putten niet goed zijn afgedekt. Onttrekkingen waarvoor een ontheffing (onttrekking binnen het grondwaterbeschermingsgebied) of een vergunning (groter dan 10 m³/uur buiten grondwaterbeschermingsgebied, maar binnen intrekgebied) nodig is in de voorschriften opnemen dat er een "nette" boring gezet moet worden waarbij een goede boorbeschrijving moet worden opgeleverd en dat de put voldoende moet worden kunnen afgesloten. Bij onttrekkingen waarvoor een melding nodig is of waarvoor zelfs geen melding hoeft te worden gedaan, kunnen op dit moment geen eisen vooraf worden gesteld. Provincie en waterschap gaan de mogelijkheden die de omgevingswet biedt hiervoor onderzoeken. Een andere maatregel is het in beeld brengen van de alle onttrekkingen in het beschermingsgebied.
Parkeerplaatsen	Het is onduidelijk wat het risico van de parkeerplaatsen is voor de grondwaterwinning. Om het risico te beperken is de maatregel het in beeld brengen van de ligging van de parkeerplaatsen en ook het type verharding en het beheer van de parkeerplaatsen te onderzoeken.
Riolering	Hoe de golfbaan is gerioleerd is onduidelijk. Een maatregel is een onderzoek naar hoe de golfbaan omgaat met afvalwater.
Riolering	Het beheer van de riolering en de IBA op het terrein van het golfterrein is onduidelijk. Een maatregel hiervoor is het in gesprek gaan met de beheerders van het golfterrein.
Veenoxidatie en oxidatie van organische stof	Bij de winningen met veen in de ondergrond of winningen met een bodemtype met een hoog organisch stofgehalte zorgt het verdwijnen van veen en/ of organische stof door oxidatie voor een toename van de kwetsbaarheid. Een maatregel om dit risico te bepalen is een onderzoek met verschillende invalshoeken: Wat is de invloed van het (veraarde) veen op de waterkwaliteit? In hoeverre is nog sprake van (rest)veen boven de GLG? Was is het organische stofgehalte van de bovengrond? In hoeverre loopt resterend veen boven de GLG risico op verdere aantasting? Als dit resterende (veraarde)veen verdwijnt, welke risico's neemt dit nou echt voor de drinkwaterwinning met zich mee? Met deze invalhoeken wordt onderzocht wat het handelingsperspectief is.
WKO's	In het grondwaterbeschermingsgebied liggen geen WKO's. Meldingen en vergunningsaanvragen voor WKO's komen binnen bij provincie, waterschap en gemeente. Dit maakt toezicht en handhaving gefragmenteerd. Een maatregel om de kans dat toch een WKO in het beschermingsgebied wordt geplaatst is het vergroten van de kennis bij provincie en gemeente door overleg tussen gemeente, provincie en WMD.

Tabel 7-5 Restopgave Generiek

Problemen / risico's	Restopgave
Risico's waterkwaliteit	
Invoering omgevingswet	De nieuwe omgevingswet is een ontwikkeling waarbij scherp in de gaten moet worden gehouden wat de verantwoordelijkheden van provincie, gemeente en omgevingsdiensten zijn. De kennis over de bescherming van grondwaterwinningen raakt versnipperd. De maatregel voor de bescherming van de grondwaterwinning is het inzetten op structurele communicatie tussen deze partijen
Klimaatverandering	Klimaatverandering brengt mogelijk risico's voor de grondwaterwinningen met zich mee. Momenteel is de impact op grondwaterwinningen niet in beeld. Een maatregel hiervoor is onderzoek te doen naar de impact op de winningen. Hier kan gedacht worden aan het in beeld brengen van extra overstorten van de riolering, extra veenoxidatie, extra wateraanvoer in droge periodes etc.
Ruimtelijke ordening	De zonering van de grondwaterbeschermingsgebieden opnemen in de gemeentelijke plannen blijft een aandachtspunt. De maatregel voor het onder de aandacht brengen van de zonering voor de grondwaterbescherming bij de gemeente is een tournee van de provincie en de waterbedrijven langs de gemeentes waarin voorlichting wordt gegeven aan de gemeentes. Dit is iets wat periodiek herhaald dient te worden. De plancycclus van overheden is hierbij een aandachtspunt.
Watertoets	Grondwater en grondwaterbescherming maakt geen deel uit van de watertoets. Dit is een risico in intrekgebieden en grondwaterbeschermingsgebieden. De maatregel om dit risico te verkleinen is om bij de communicatie tussen provincie en waterschap om hiervoor extra aandacht te vragen via bijvoorbeeld de watertoetsoverleggen.
Zonneparken	Het is onduidelijk wat het risico van zonneparken is op grondwaterwinningen. Een maatregel om dit risico te bepalen is te onderzoeken of er zonneparken aanwezig zijn in de grondwaterbeschermingsgebieden en aanvragen hiervoor er al liggen bij gemeentes en waterschappen (watertoets).

Monitoring waterkwaliteit

Bij het bepalen van de (rest)opgave van de winning is tevens een check gedaan of de monitoring voldoende is toegerust. Hierbij is zowel gekeken naar de vraag of 'early warning' bij de winning voldoende is om risico's te signaleren/monitoren als naar de vraag of er parameters ontbreken die op grond van gesignaleerde activiteiten/emissies wel gemeten zouden moeten worden.

Early warning monitoring

Om vroegtijdig te kunnen signaleren of een bepaalde activiteit aan maaiveld de waterkwaliteit negatief kan beïnvloeden, wordt naast de bestaande waarnemingsputten van waterbedrijven, een aanvullend meetnet ingericht rondom kwetsbare winningen.

Landelijk is afgesproken om in overleg tussen provincies en waterleidingbedrijven deze early warning monitoring op te zetten. Provincies Drenthe en Groningen zijn samen bezig met WMD en Waterbedrijf Groningen om voor een beperkt aantal winningen een eerste meetronde (pilot) uit te voeren en op basis van de ervaringen in 2019 te komen tot een verdere uitrol in de overige kwetsbare winningen. In Drenthe zal deze eerste meetronde worden uitgevoerd bij de winningen Gasselte en Leggeloo. Momenteel worden rondom deze winningen de monitoringsputten geplaatst.

Meetprogramma

Er is geen aanleiding om op basis van de gesignaleerde activiteiten/emissies een advies richting WMD te geven over het meetprogramma. WMD heeft een intensief meetprogramma (ook voor opkomende stoffen) voor het gezamenlijk ruwwater en op reguliere basis wordt tevens een intensief meetprogramma ingezet voor de individuele winputten.

8 Definities

Anorganische microverontreinigingen

Anorganische microverontreinigingen zijn anorganische stoffen die in heel lage concentraties voorkomen: van enkele nano- tot enkele microgrammen per liter. Anorganische stoffen zijn stoffen die normaal gesproken geen koolstofatomen bevatten. Een voorbeeld hiervan zijn zware metalen.

Anoxisch grondwater

Grondwater kan getypeerd worden middels de redox-toestand van het water. Oxisch grondwater bevat zuurstof. Suboxisch grondwater bevat eventueel nog lage concentraties zuurstof en vooral nitraat. Anoxisch grondwater bevat geen zuurstof en nitraat. Diep anoxisch grondwater is methaanhoudend.

Bedrijfstechnische parameters

Categorie parameters onderscheiden in het Drinkwaterbesluit. Deze lijst is weergegeven in Bijlage A tabel IIIa. Bedrijfstechnische parameters worden vooral gemonitord door het waterbedrijf omdat zij invloed hebben op het bedrijfsproces. Bijvoorbeeld een hoge temperatuur en organisch stof (DOC, TOC) hebben invloed op de nagroei van bacteriën in de leidingen. Andere voorbeelden van parameters zijn zuurgraad, zuurstof, radioactiviteit en bacteriën.

Deklaag

De laag grond die zich tussen het maaiveld en het 1e watervoerende pakket bevindt.

Diep- anoxisch grondwater

Grondwater kan getypeerd worden middels de redox-toestand van het water. Oxisch grondwater bevat zuurstof. Suboxisch grondwater bevat eventueel nog lage concentraties zuurstof en vooral nitraat. Anoxisch grondwater bevat geen zuurstof en nitraat. Diep anoxisch grondwater is methaanhoudend.

Diffuse bronnen

Dit zijn bronnen met een relatief groot oppervlak zoals de toepassing van bestrijdingsmiddelen in de agrarische sector.

Drinkwaterregeling

Ministeriele Regeling van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu van 14 juni 2011, nr. BJZ2011046947 houdende nadere regels met betrekking tot enige onderwerpen inzake de voorziening van drinkwater, warm tapwater en huishoudwater. Van belang is artikel 10 en bijlage 3 waarin het meetprogramma en de meetfrequentie is vastgelegd.

Drinkwaterbesluit

Besluit van 23 mei 2011, houdende bepalingen inzake de productie en distributie van drinkwater en de organisatie van de openbare drinkwatervoorziening. Van belang in dit besluit is hoofdstuk 3 “de zorg voor de kwaliteit van drinkwater” en bijbehorend bijlage 3 met normen waaraan het rein water moet voldoen.

Freatisch water

Water afkomstig uit een niet-afgesloten watervoerend pakket.

Grondwaterbeschermingsgebied

Een ‘grondwaterbeschermingsgebied’ is een gebied dat is aangegeven in de Omgevingsverordening. In dit gebied gelden aanvullende milieuregels om de kwaliteit van het grondwater te beschermen. In de provincie Drenthe is het grondwaterbeschermingsgebied gebaseerd op de aan maaiveld geprojecteerde verblijftijdlijn van 25 jaar in het watervoerende pakket waaruit wordt onttrokken.

Grondwaterbeschermingszones

De verzamelnaam voor alle soorten gebieden die zijn aangewezen ter bescherming van de grondwaterkwaliteit (waterwingebied, grondwaterbeschermingsgebied, koude-warmteopslagvrije zone, verbodzone diepe boringen en intrekgebied).

Intrekgebied vanaf maaiveld

Het aaneengesloten gebied waarbinnen grondwater vanaf maaiveld in de grondwaterwinning terecht komt. Het intrekgebied is daarmee gelijk aan het 'voedingsgebied' van de grondwaterwinning. Inzicht in de ligging van dit gebied is nodig om het provinciale instrument van voorkantsturing effectief in te zetten voor het verminderen van risico's voor de grondwaterkwaliteit.

Kader Richtlijn Water (KRW)

Europese richtlijn met betrekking met als doel het verkrijgen van een goede toestand voor kwantiteit en kwaliteit van grond- en oppervlaktewater.

Kwetsbaarheid grondwaterwinning

De kwetsbaarheid van een grondwaterwinning is met name afhankelijk van de minimale, gemiddelde en maximale verblijftijd van het water (dus ook de verblijftijdspreiding), de bodemopbouw en bodemgeochemie c.q. grondwaterkwaliteit.

Lijnbronnen

Dit zijn bronnen met een grote lengte. Hierbij kan gedacht worden aan grondwaterverontreinigingen die het gevolg zijn van het gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen langs spoorwegen of gerelateerd is aan (vracht)autoverkeer.

Metabooliet

Afbraakproduct van een bestrijdingsmiddel. Voorbeelden van metaboolieten zijn BAM (afbraakproduct van dichlobenil) en AMPA (afbraakproduct van glyfosaat).

Organische microverontreinigingen

Organische microverontreinigingen zijn organische stoffen die in heel lage concentraties voorkomen: van enkele nano- tot enkele microgrammen per liter. Het gaat bijvoorbeeld om stoffen als gewasbeschermingsmiddelen zoals pesticiden en insecticiden en resten van bodemverontreinigingen.

Organoleptische parameters

Categorie parameters onderscheiden in het Drinkwaterbesluit. Deze lijst is weergegeven in Bijlage A tabel IIIb. Organoleptische parameters hebben vooral invloed op de beleving van het water door de zintuigen (smaak, geur en kleur). Voorbeelden van organoleptische parameters zijn ijzer, mangaan en sulfaat.

Oxisch grondwater

Grondwater kan getypeerd worden middels de redox-toestand van het water. Oxisch grondwater bevat zuurstof. Suboxisch grondwater bevat eventueel nog lage concentraties zuurstof en vooral nitraat. Anoxisch grondwater bevat geen zuurstof en nitraat. Diep anoxisch grondwater is methaanhoudend.

Puntbronnen

Puntbronnen zijn bronnen die een zeer beperkt deel van het oppervlak betreffen. Hierbij kan gedacht worden aan bodemverontreinigingen of lozingen.

Responscurve

Met een responscurve wordt de verblijftijdverdeling in verhouding tot de procentuele hoeveelheid van het onttrokken water aangegeven. Aan de hand van de responscurve kan bijvoorbeeld worden bepaald welk % van het onttrokken water jonger is dan een bepaalde leeftijd. Aan de hand hiervan kan de hydrologische kwetsbaarheid van een winning worden bepaald.

Restopgave

De (rest)opgave voor een winning wordt bepaald door in beeld te brengen:

- Mate waarin doelen (nog) niet worden gehaald (problemen) dan wel mogelijk niet worden gehaald (risico's).
- Oorzaken die ten grondslag liggen aan de gesignaleerde problemen en risico's op basis van een nadere analyse.
- Mate waarin reeds maatregelen zijn genomen om de gesignaleerde problemen en risico's aan te pakken c.q. af te dekken.

Deze (rest)opgave vormt de basis voor het maken van afspraken over te nemen (aanvullende) maatregelen in het uitvoeringsprogramma.

Retardatie

De meeste verontreinigingen hebben de neiging te adsorberen aan de bodem. Hierdoor verplaatst een verontreiniging zich langzamer in het grondwater dan de stromingssnelheid van het grondwater zelf. Dit vertragende effect wordt retardatie genoemd.

Ruwwater en reinwater

Ruwwater is het grondwater dat onttrokken wordt door de grondwaterwinning en de grondstof vormt voor het afgeleverde drinkwater. Dit ruwe water wordt behandeld en gezuiverd. Dit afgeleverde drinkwater wordt ook wel rein water genoemd.

Saturatie-index (SI)

Deze parameter geeft aan wat het evenwicht is tussen kalk in het (drink)water en het water zelf. Dit is afhankelijk van de pH en de kalkhoudendheid. Bij een hoge SI zal kalk uit het water neerslaan (in de leidingen), bij een lage SI zal kalk oplossen, bij een SI rond nul is er sprake van een evenwicht.

Slecht doorlatende laag

De ondergrond bestaat uit verschillende lagen. Lagen die bestaan uit klei en leem hebben een lage porositeit, waardoor grondwater niet tot zeer moeilijk kan verplaatsen door deze laag. Uit slecht doorlatende lagen kan geen grondwater worden gewonnen. Verontreinigingen vanaf het maaiveld worden door slecht doorlatende lagen tegen gehouden, dan wel vertraagd.

Suboxisch grondwater

Grondwater kan getypeerd worden middels de redox-toestand van het water. Oxisch grondwater bevat zuurstof. Suboxisch grondwater bevat eventueel nog lage concentraties zuurstof en vooral nitraat. Anoxisch grondwater bevat geen zuurstof en nitraat. Diep anoxisch grondwater is methaanhoudend.

Tappunt

Plaats waar het drinkwater, huishoudwater of warm tapwater beschikbaar komt voor gebruik.

Verblijftijd

De tijd die het grondwater nodig heeft om vanaf een bepaald punt naar de grondwaterwinning toe te stromen.

Verbodzone diepe boringen

Bij verbodzone diepe boringen bevindt zich in de ondergrond een aaneengesloten slecht-doordringbare kleilaag. Deze gebieden zijn minder kwetsbaar voor verontreinigingen en aantastingen dan grondwaterbeschermingsgebieden, omdat het water vanaf het maaiveld hierdoor niet in het watervoerende pakket onder de kleilaag terecht komt. Hier gelden daarom ook minder strenge regels voor het gebruik aan maaiveld. Het doorboren van de kleilaag of deklaag is echter wel verboden.

Waterwingebied

Binnen het grondwaterbeschermingsgebied wordt als aparte zone het waterwingebied onderscheiden. Deze zone omvat de winputten en de directe omgeving.

Watervoerend pakket

De ondergrond bestaat uit verschillende lagen. Lagen die bestaan uit zand en grind hebben een hoge porositeit, waardoor grondwater makkelijk kan verplaatsen. Uit watervoerende pakketten kan grondwater worden gewonnen.

Afkortingen

2,4-D	-	2,4-Dichlorophenoxyacetic acid (bestrijdingsmiddel)
AMPA	-	Aminomethylfosforzuur (afbraakproduct van bestrijdingsmiddel glyfosaat)
AOX	-	Absorbeerbare organische koolwaterstoffen
BAM	-	2,6-dichloorbenzamide (afbraakproduct van herbicide dichlobenil)
CBS	-	Centraal Bureau voor Statistiek
DOB	-	Duurzaam Onkruid Beheer
EHS	-	Ecologische Hoofdstructuur
KRW	-	Kader Richtlijn Water
MCPA	-	2-Methyl-4-Chloor Phenoxy Acetic acid (herbicide)
m onder maaiveld	-	Meter min maaiveld
MTBE	-	Methyl-tertiair-butylether (additief aan benzine)
NAP	-	Normaal Amsterdams Peil
SDL	-	Slecht Doorlatende Laag
VHK	-	Vluchtige halogeen koolwaterstoffen
Wbb	-	Wet bodembescherming
Wro	-	Wet ruimtelijke ordening
WKO	-	Warmte-Koudeopslag
WVP	-	WaterVoerend Pakket

9 Referenties

Rapporten

Alterra Wageningen UR, 2013. Integrale rapportage bodem- en grondwaterkwaliteit Drenthe (Alterra-rapport 2419; ISSN 1566-7197).

Alterra Wageningen UR, 2015. Aanvulling integrale analyse meetnetten Drenthe: Aanvulling van de fosfaatmetingen in de bodem en nitraatconcentraties in het bovenste grondwater op de rapportage "Integrale rapportage bodem- en grondwaterkwaliteit Drenthe".

Bodemkaart: BasisRegistratieOndergrond (BRO). Jaartal onbekend.

BTO, 2018. REFLECT: beoordeling van de risico's van landgebruik voor grondwaterwinningen. Herziene versie van het instrument uit 1999, inclusief Implementatie van de keileemkaart.

Grontmij Nederland B.V., 2015. Assen-West: Geohydrologisch onderzoek. Definitieve versie. Referentienummer: 337439/ss revisie 05.

KWR, 2017. Grondwaterkwaliteit Nederland 2015-2016. Chemie grondwatermeetnetten en nulmeting nieuwe stoffen.

Provincie Drenthe, 2017. Achtergronddocument grondwaterkwaliteit in Drenthe 2017.

RIVM, 2016. Protocol gebiedsdossiers voor drinkwaterwinningen, vastgesteld op 14 december 2016.

Royal HaskoningDHV, 2017. Analyse grondwaterkwaliteit Rijn Noord en Nedereems 2017.

Royal HaskoningDHV, 2018. Analyse grondwaterkwaliteit Rijn Oost 2017.

Royal HaskoningDHV, 2018. Nitraatmeetnet grondig boeren voor water, resultaten meetronde 2018.

Websites

www.topotijdreis.nl

<http://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/>

<https://www.provincie.drenthe.nl/onderwerpen/bouwen-wonen/omgevingsvisie/omgevingsvisie2018/>

http://www.rivm.nl/Onderwerpen/L/Landelijk_Meetnet_effecten_Mestbeleid

Bijlage

1. Landelijke en regionale studies waterkwaliteit

Monitoring regionale kwaliteit grondwaterlichamen

In Drenthe liggen de grondwaterlichamen Rijn-Noord, Rijn-Oost en Nedereems. Recent is gerapporteerd over de grondwaterkwaliteit in de grondwaterlichamen onder andere op basis van het KMG meetnet (Royal HaskoningDHV, 2017/2018). Conclusie is dat volgens de KRW-methodiek de grondwaterlichamen Rijn-Oost, Rijn-Noord en Nedereems in de goede toestand verkeren. Dat wil niet zeggen dat er geen normoverschrijdingen voorkomen. Met name overschrijdingen van de nitraatnorm in de oostelijke zandgronden (Drenthe) en het veelvuldig aantreffen van gewasbeschermingsmiddelen in het diepere grondwater vragen aandacht. In de gebieden waar nu en/of in de toekomst grondwater wordt gewonnen voor de drinkwatervoorziening geeft dit reden tot zorg. Daar komt bij dat recent duidelijk is geworden dat ook “medicijnresten en overige verontreinigende stoffen” veelvuldig worden aangetroffen.

Nitraatbelasting grondwaterlichamen

Vanwege de kwetsbare zandbodem komen lokaal normoverschrijdingen voor van nitraat. In het ondiepe grondwater zijn meer overschrijdingen dan in het diepe grondwater. Uit metingen van het RIVM blijkt dat in de zandregio het gemiddelde nitraatgehalte vlak onder de wortelzone in de noordelijke zandgronden net onder de norm van 50 mg/l ligt. Het grondwater zal afhankelijk van de lokale waterhuishouding van invloed zijn op de oppervlaktewaterkwaliteit en daar normoverschrijdingen kunnen veroorzaken. Er zijn mogelijk grondwaterwinningen in Drenthe waar dit invloed heeft op het nitraatgehalte van drinkwater. Ook zijn er een aantal indirecte effecten ten gevolge van de nitraatgehalten. Bij het afbreken van nitraat onder invloed van pyriet in de bodem kunnen stoffen als nikkel, sulfaat en arseen vrijkomen uit de pyrietmatrix.

Fosfaatbelasting grondwaterlichamen

Ongeveer de helft van het totale Nederlandse landbouwareaal is met fosfaat verzadigd. Hiervan is 25% van de capaciteit om fosfaat te binden verbruikt. De helft daarvan bestaat uit kalkarme zandgronden die ook voorkomen in Zand Eems en Zand Rijn Noord. Verhoogde fosfaatconcentraties in het grondwater worden nog niet aangetroffen maar vanwege de oplading van de bodem is het risico op uit- en afspoeling aanwezig. Met name is er zorg dat dit leidt tot belasting van het oppervlaktewater met fosfaat.

De beperking van uitspoeling van nutriënten naar grond- en oppervlaktewater is in Nederland verankerd in de meststoffenwet. Het Landelijk Meetnet effecten Mestbeleid (LMM) volgt de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater op landbouwbedrijven, gerelateerd aan de bedrijfsvoering op deze bedrijven. Dit om de effecten van de veranderingen in de bedrijfsvoering op de waterkwaliteit in beeld te krijgen (http://www.rivm.nl/Onderwerpen/L/Landelijk_Meetnet_effecten_Mestbeleid).

Sinds midden jaren 80 van de vorige eeuw voert de overheid een beleid om de nadelige effecten van de landbouw op de omgevingskwaliteit te beperken. Het LMM is in het leven geroepen om de effectiviteit van dit overheidsbeleid te kunnen evalueren. Ook vervult het LMM een belangrijke rol bij het voldoen aan de monitoringsverplichtingen van de Europese Unie. Het gaat hierbij vooral om het monitoren van de effecten van de maatregelenprogramma's in het kader van de Nitraatrichtlijn en de aan Nederland verleende derogatie.

Nieuwe stoffen grondwaterlichamen

Door het ontbreken van normen voor medicijnresten (waaronder veterinaire geneesmiddelen) en overige verontreinigende stoffen kan onvoldoende ingeschat worden in hoeverre de kwaliteit van de grondwaterlichamen en de grondwaterwinningen bedreigd wordt. Maar de mate waarin de stoffen worden aangetroffen geeft wel aan dat het grondwaterlichaam relatief kwetsbaar is voor de invloed van stoffen die op het maaiveld worden gebruikt.

Monitoring Drents grondwater en bodemkwaliteit

In 2013 is door Alterra Wageningen UR een integrale rapportage opgesteld van toestanden en trends van de Drentse bodem- en grondwaterkwaliteit over de periode 1984 – 2011 (provinciaal bodemkwaliteitsmeetnet). In 2015 is gerapporteerd over aanvulling van de fosfaatmetingen in de bodem en over nitraatconcentraties in het bovenste grondwater over de meetperiode 2012 - 2014.

Alterra concludeert dat het grondwater in de landbouwgebieden op de Drentse zandgronden zodanig is belast met stikstof uit meststoffen dat de norm van 50 mg/l NO₃ (nitraat) wordt overschreden. Voor zowel bouwland als grasland op zandgrond wordt voor de gehele waarnemingsperiode voor het freatisch grondwater een gemiddelde nitraatconcentratie van circa 100 mg/l NO₃ waargenomen. De laatste jaren is er geen zicht op verbetering van de grondwaterkwaliteit onder de huidige omstandigheden.

Uit monitoringsresultaten van het bodemkwaliteitsmeetnet van Provincie Drenthe is gebleken dat de meeste landbouwgronden op zandgrond in Drenthe boven de streefwaarde voor de fosfaatverzadiging liggen. Vooral de bouwlandgronden op zandgrond laten een hoge fosfaatverzadigingsgraad van de bodem zien. Daarnaast wordt er de laatste jaren een stijging van de fosfaatverzadiging van de bodem geconstateerd. Hierbij neemt de risico op fosfaatuitspoeling verder toe.

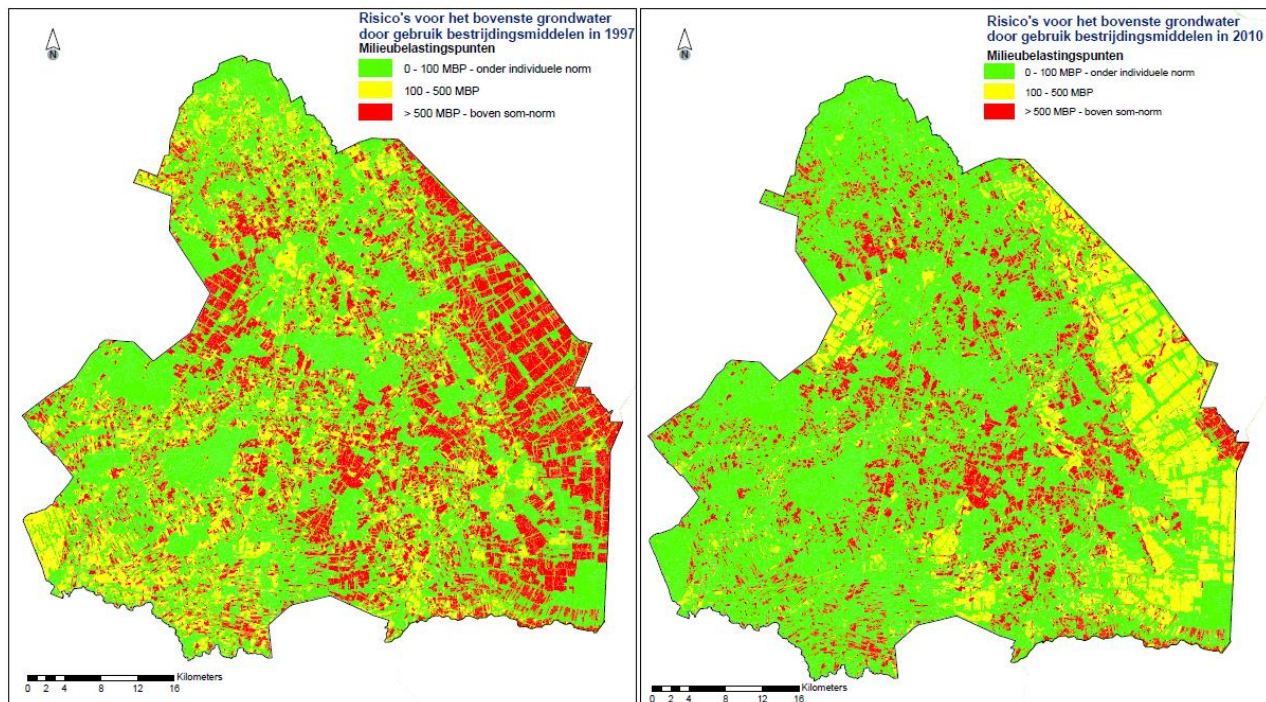
In 2017 heeft de provincie Drenthe het Achtergrond document grondwaterkwaliteit Drenthe uitgebracht. In de rapportage worden de grootste knelpunten in Drenthe met betrekking tot nitraat en gewasbeschermingsmiddelen beschreven. Daarnaast zijn er metingen verricht naar nieuwe stoffen waarover wordt gerapporteerd.

Op basis van metingen in het Drentse KRW-meetnet ligt het aantal normoverschrijdingen voor nitraat rond de 16% (2015). Daarbij lijkt de toestand van het ondiepe grondwater (10 meter diep) in de meetronde uit 2015 een lichte verbetering te zien te geven ten opzichte van 2012. Het aantal overschrijdingen op 25 meter diepte is redelijk stabiel en ligt op of net onder de 20%. Uit metingen in freatisch grondwater is te zien dat er geen sprake meer is van een dalende trend voor nitraat en de concentraties min of meer op het huidige niveau blijven. Zorgpunt is hierbij dat de fosfaatverzadiging op de meeste locaties in de zandgronden boven de 25% is, wat wil zeggen dat het risico bestaat op fosfaatuitspoeling naar grond- en oppervlaktewater.

Gewasbeschermingsmiddelen

Op basis van metingen in het Drentse KRW-meetnet ligt het aantal norm overschrijdingen voor gewasbeschermingsmiddelen rond de 10% (2015). De meest aangetroffen gewasbeschermingsmiddelen zijn de onkruidbestrijdingsmiddelen Bentazon en MCPP.

In 2012 is het gebruik en de risico's van gewasbeschermingsmiddelen in Noordoost Nederland geïnventariseerd. Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is berekend aan de hand van landgebruik, bodemtype, bouwplan, gewastype en bijbehorende praktijkspuitschema's van 1997 en 2010. Uit deze inventarisatie blijkt dat de afgelopen jaren de milieurisico's van gewasbeschermingsmiddelen met 80-90% zijn afgenomen in de Provincie Drenthe. Toch worden nog regelmatig normen overschreden. Vooral het risico's voor normoverschrijding in het bovenste freatische grondwater onder akkerbouwgebieden is hoog. De belangrijkste teelten met een hoog risico voor uitspoeling naar het grondwater zijn lelies, zetmeelaardappelen, consumptieaardappelen, uien en suikerbieten. In onderstaand figuur zijn de risico's voor het bovenste grondwater door het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen weergegeven.

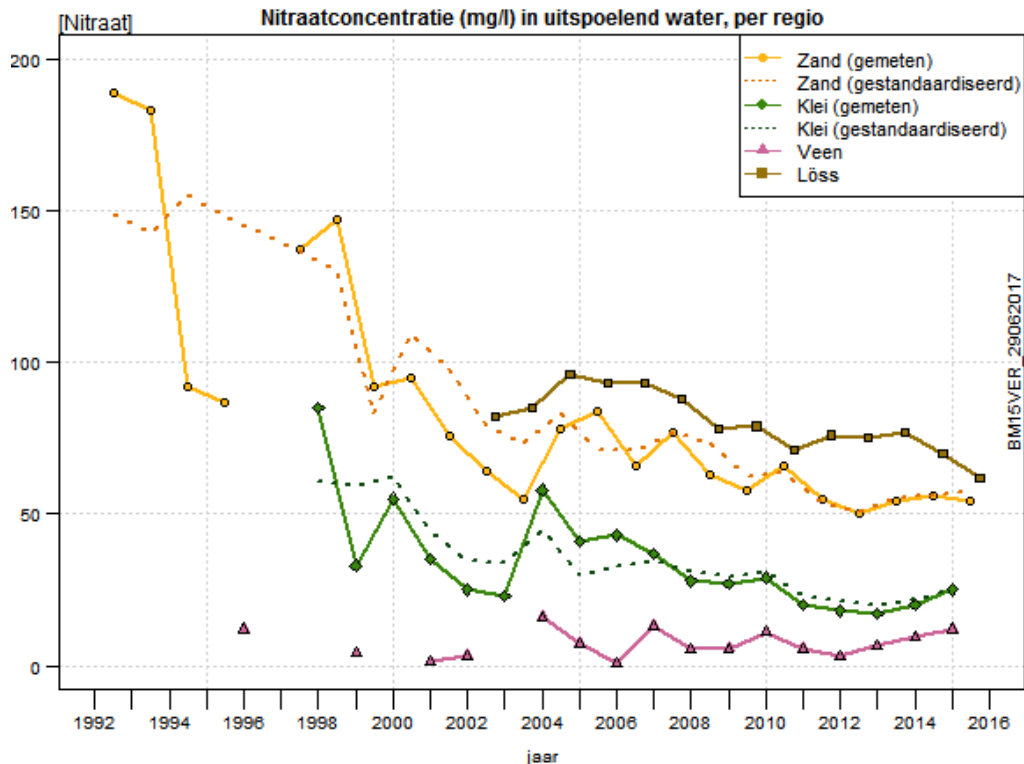
Figuur Risico's voor het bovenste grondwater door het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in 1997 (links) en 2010 (rechts)

Nitraatbelasting vanuit de landbouw

De nitraatconcentratie in het grondwater varieert sterk en is onder andere afhankelijk van landgebruik en bodemsoort. Onder veenbodems is het gehalte laag, onder zandbodems relatief hoog en onder kleibodems gemiddeld. Daarnaast neemt het nitraatgehalte doorgaans af met de diepte.

Landelijk gezien vertoont de gemiddelde nitraatconcentratie² de afgelopen twintig jaar in het uitspoelend water op landbouwbedrijven in de Zandregio een dalende trend (zie onderstaand figuur). In de Zandregio is de gemiddelde nitraatconcentratie in 20 jaar gedaald van meer dan 150 mg/l naar circa 50 mg/l. Ook in de Kleiregio daalt de nitraatconcentratie. In de Kleiregio is de daling in absolute zin minder groot, maar procentueel vergelijkbaar: in 15 jaar van omstreeks 75 mg/l naar circa 25 mg/l. In de Veenregio is de nitraatconcentratie van alle regio's het laagst. Gemiddeld genomen ligt dit rond de 15 mg/l. Hoewel een duidelijke trend niet zichtbaar is, nemen de concentraties de laatste vier meetjaren wel weer wat toe. In de Lössregio lijkt na eerste voorzichtige afname tot ongeveer 70 mg/l in 2010, weer sprake van een verdere daling van de nitraatconcentratie. In de Lössregio worden, van de vier regio's, nog wel de hoogste gemiddelde nitraatconcentraties aangetroffen.

² Voor het Basismetnet selecteert de WUR met een gestratificeerde, aselecte steekproef bedrijven uit het Bedrijven Informatienet. Voor het bepalen van de algemene karakteristieken van de waterkwaliteit van een regio worden de analyseresultaten geaggregeerd tot een 'regiogemiddelde' waarde. Voor het bepalen van een gemiddelde concentratie worden minimaal 7 bedrijven gebruikt. Wanneer minder bedrijven worden gehanteerd komen zowel statistische betrouwbaarheid als vertrouwelijkheid in de knel. De resultaten van het meetnet worden immers gebruikt om het mestbeleid te evalueren en zo nodig bij te stellen.

Figuur Bedrijfsgemiddelde nitraatconcentratie in het uitspoelend water in de vier grondsoortregio's; gemiddelde gemeten waarden en gestandaardiseerde waarden in de Zand- en Kleiregio. De jaartallen op de x-as markeren 1 januari van elk jaar. (RIVM, 31 augustus 2017)

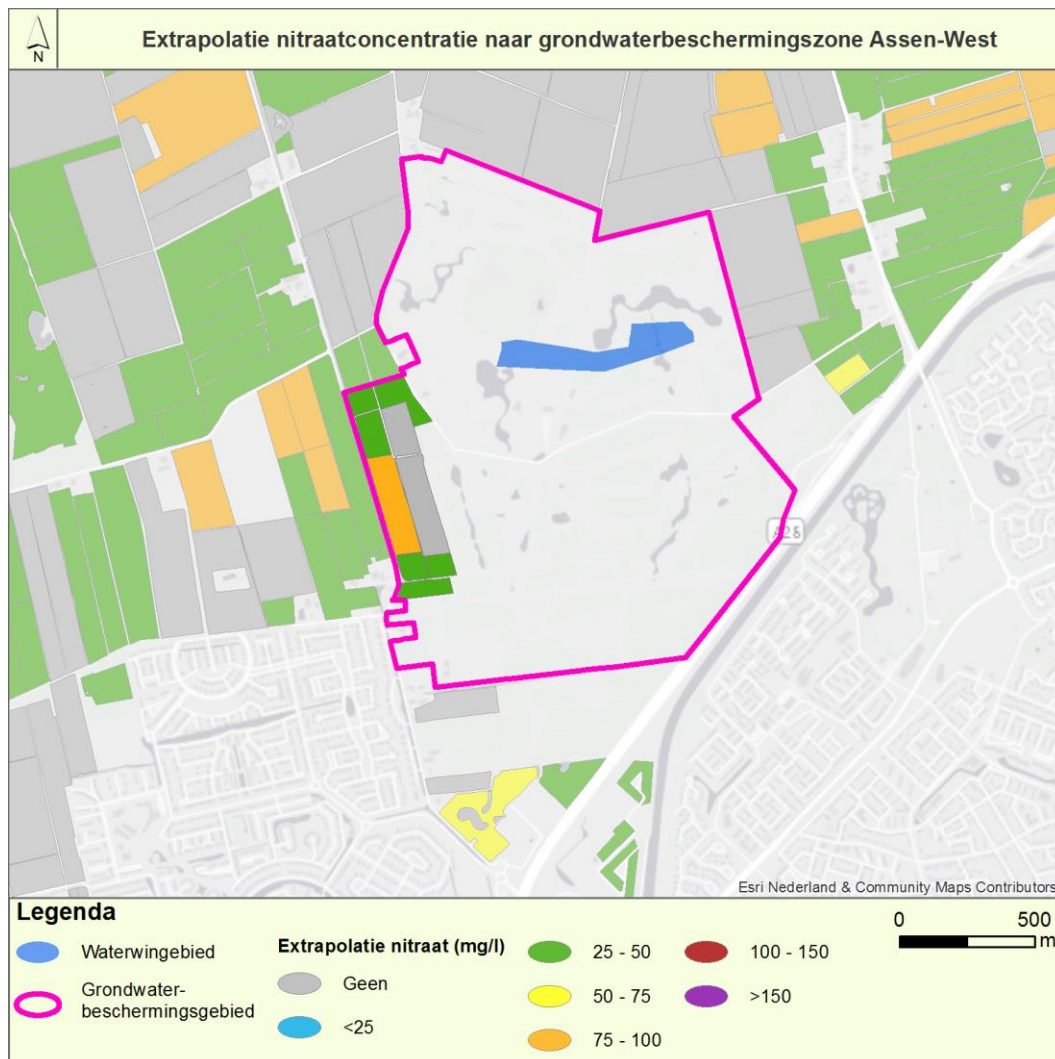
Meetnet 'grondig boeren voor water'

Het Drentse project 'grondig boeren voor water' brengt de grondwaterkwaliteit op kwetsbare percelen bij de deelnemende agrarische bedrijven in beeld met als doel de bedrijfsvoering van de specifieke deelnemers te verbeteren. In 2018 zijn 59 percelen bemonsterd.

De opzet van het meetnet is er niet op gericht een extrapolatie uit te voeren naar de schaal van het intrekgebied voor alle Drentse grondwaterwinningen. Er is echter wel een schatting mogelijk. Uit deze extrapolatie blijkt:

- De geschatte gemiddelde nitraatconcentratie in het gras- en maisareaal van de winningen Havelterberg en Valtherbos/Noordbargeres en Gasselte overschrijdt de norm van 50 mg/l. Belangrijk om te realiseren, is dat de extrapolatie alleen gras- en maispercelen betreft. Voor bijvoorbeeld het grondwaterbeschermingsgebied Noordbargeres maakt dit veel uit omdat daar veel akkerbouw voorkomt.
- Voor de winningen Assen-West, Dalen, Holtien, Leggeloo en Zuidwolde is de gemiddelde geëxtrapolerde concentratie hoger dan 37,5 mgNO₃/l (=75% van de nitraatnorm). De winningen Assen-West, Dalen, Holtien en Zuidwolde zijn niet kwetsbaar vanwege de aanwezigheid van een dik afdekkend pakket en/of (gedeeltelijk) afsluitende kleilagen, waardoor het nitraatrisico voor het bovenste grondwater groter is dan het nitraatrisico voor de winning zelf.
- De geëxtrapolerde concentraties komen redelijk overeen in de zin dat de meest kwetsbare winningen expliciet naar voren komen.

Onderstaand figuur geeft de extrapolatie naar nitraatconcentraties (in mg/l) voor de gras- en maispercelen in de grondwaterbeschermingszone van de grondwaterwinning weer. Voor de overige gewaspercelen is geen nitraatconcentratie berekend (deze percelen zijn grijs weergegeven).

Figuur Extrapolatie nitraatconcentratie op basis van meetresultaten 2018 'grondig boeren voor water' (59 landbouwpercelen in heel Drenthe)

Onderzoeken naar medicijnresten in noord Nederland

De noordelijke waterschappen, Waterbedrijf Groningen, WMD en WLN hebben een verkennend onderzoek uitgevoerd naar de kans op het voorkomen van resten van medicijnen in grond- en oppervlaktewater. Samen met andere partijen die zich bezighouden met waterkwaliteit wordt een nader onderzoek uitgevoerd om meer inzicht in de situatie te krijgen. Dit kan leiden tot vervolgactiviteiten. Vanuit Europa wordt gekeken welke (nieuwe) stoffen betrokken moeten worden in de beoordeling van de toestand van het grondwater.

De uitkomsten uit het KWR-onderzoek naar de grondwaterkwaliteit in Nederland (KWR, 2017) heeft er toe geleid dat de noordelijke provincies bij de volgende meetronde in het grondwatermeetnet analyses gaan uitvoeren naar medicijnresten.